

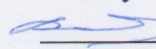
Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Факультет «Управління енергетичними та економічними процесами»

Кафедра «Фінанси, облік та психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФОП

 /Володимир БОБИЛЬ/
(підпис)

Дата 16.11.2024р.

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи магістра

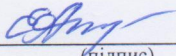
на тему: «Удосконалення організації обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості торговельного підприємства»
за освітньою програмою: «Облік і оподаткування»
зі спеціальності: «071 Облік і оподаткування»

Виконав: студент
групи «БО2226»

(підпис студента)

/Світлана ПОПЧЕНКО/
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник:

(підпис)

/доц. Олена ТОПОРКОВА/
(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Нормоконтролер:

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Консультанти:

(назва розділу)

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

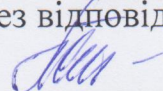
(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Засвідчую, що у цій роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент

(підпис)

Дніпро – 2024 рік

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ukrainian State University of Science and Technologies

Faculty «Management of energy and economic processes»
Department «Finance, accounting and psychology»

Explanatory Note
to Master's Thesis

on the topic: « **Improvement of accounting system organization and control of receivables and payables of the trading enterprise** »
according to educational curriculum «**Accounting and Taxation**»
in the Speciality: «**071 Accounting and taxation**»

Done by the student of the group BO2226:

/Svitlana POPCHENKO/

Scientific Supervisor:

/Olena TOPORKOVA/

Dnipro – 2024

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Факультет: «Управління енергетичними та економічними процесами»

Кафедра: «Фінанси, облік та психологія»

Рівень вищої освіти: магістр

Освітня програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: «071 Облік і оподаткування»

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

студентка: Попченко Світлана Вікторівна

1. Тема роботи: «Удосконалення організації обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості торговельного підприємства»

Керівник роботи: Топоркова Олена Анатоліївна, доцент
затверджена наказом № 1261ст від 27.12.2022

2. Строк подання студентом роботи: 15.01.2024

3. Вихідні дані до роботи: Фінансова звітність малого підприємства (Форма №1-м, 2-м) за 2019-2021 рр. ТОВ «Портланд-Цемент», Облікова політика ТОВ «Портланд-Цемент»; Техніко-економічні показники ТОВ «Портланд-Цемент»; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій ТОВ «Портланд-Цемент».

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно опрацювати):

Вступ

4.1 Теоретико-методологічні основи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості

4.2 Організація і методика обліку дебіторської та кредиторської заборгованості торговельного підприємства

4.3 Аналітичне забезпечення контролю та управління розрахунковою дисципліною торговельного підприємства

Висновки

Перелік посилань

Додатки

5. Перелік демонстраційного матеріалу: 1. Структурно-логічна схема випускної роботи; 2. Теоретичні аспекти поняття та класифікації дебіторської та кредиторської заборгованостей; 3. Ієрархія рівней законодавчо-нормативного регулювання; 4. Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі України 2018-2021 роки; 5. Частка торгівлі іншими будівельними матеріалами у структурі оптового товарообороту України; 6. Показники фінансової діяльності ТОВ «Портланд-Цемент» за 2019-2021р.; 7. Основні рахунки обліку дебіторської заборгованості; 8. Основні рахунки обліку кредиторської заборгованості; 9. Методи управління товарними запасами; 10. Стадії фінансового циклу підприємства торгівлі; 11. Аналіз фінансового циклу ТОВ «Портланд-Цемент»; 12. Шляхи удосконалення системи управління та контролю над заборгованостями торговельного підприємства.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Вступ		
1. Теоретико-методологічні основи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості		
1.1 Дебіторська та кредиторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку		
1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості		
1.3. Техніко-економічна характеристика суб'єкта дослідження та макроекономічний аналіз галузі		
Висновки до розділу 1	03.12.2023	
2. Організація і методика обліку дебіторської та кредиторської заборгованості торговельного підприємства		
2.1 Організація бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві		
2.2 Облік дебіторської заборгованості та зобов'язань в системі рахунків бухгалтерського обліку		
2.3 Документальне оформлення операцій в оптовій торгівлі		
Висновки до розділу 2	24.12.2023	
3. Аналітичне забезпечення контролю та управління розрахунковою дисципліною торговельного підприємства		
3.1 Аналіз стану управління фінансовим циклом та розрахунковою дисципліною підприємства торгівлі		
3.2 Управління товарними операціями		
3.3 Шляхи оптимізації контролю за станом розрахункової дисципліни підприємства торгівлі		
Висновки до розділу 3		
Висновки		
Перелік посилань		
Додатки		
Подання кваліфікаційної роботи до кафедри	15.01.2024	
Захист кваліфікаційної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії	22.01.2024	

Студент

_____ (підпис)

Світлана ПОПЧЕНКО

_____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи

_____ (підпис)

доц. Олена ТОПОРКОВА

_____ (Ім'яПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань та додатків. Обсяг основного тексту – 63 сторінки, у тому числі 21 таблиця, 10 рисунків, крім того, вступ на 3 сторінках, висновки на 3 сторінках, перелік посилань з 46 джерел, 4 додатка.

У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні основи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, зокрема, визначення понять з різних джерел, економічна сутність, класифікація та нормативно-правове забезпечення обліку. Також проведено макроекономічний аналіз галузі оптової торгівлі, надано техніко-економічну характеристику підприємства оптової торгівлі ТОВ «Портланд-Цемент».

У другому розділі розглянуто організацію бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві, облік дебіторської заборгованості та зобов'язань в системі рахунків бухгалтерського обліку, а також оформлення операцій в оптовій торгівлі та основні первинні документи.

У третьому розділі проаналізовано стан фінансового циклу та розрахункової дисципліни на досліджуваному підприємстві, розглянуто приклад управління товарними операціями та товарними запасами, а також запропоновано шляхи оптимізації контролю за станом розрахункової дисципліни підприємства торгівлі, які допоможуть покращити облік та контроль заборгованостей, що в свою чергу призведе до покращення фінансового стану підприємства.

На основі отриманих результатів дослідження зроблено ґрунтовні висновки.

Ключові слова: дебіторська і кредиторська заборгованість, зобов'язання, оптова торгівля, план рахунків бухгалтерського обліку, облікова політика, розрахунки, фінансовий цикл, розрахункова дисципліна.

ABSTRACT

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references and appendices. The volume of the main text is 63 pages, including 21 tables, 10 figures, in addition, an introduction on 3 pages, conclusions on 3 pages, a list of references from 46 sources, 4 appendices.

In the first chapter, the theoretical and methodological foundations of accounting for receivables and payables are considered, in particular, definition of concepts from various sources, economic essence, classification and legal support of accounting. A macroeconomic analysis of the wholesale trade industry was also carried out, and the technical and economic characteristics of the wholesale trade enterprise "Portland-Cement" LLC were provided.

The second chapter examines the organization of accounting at the researched enterprise, the accounting of receivables and liabilities in the system of accounting accounts, as well as the registration of transactions in wholesale trade and the main primary documents.

In the third chapter, the state of the financial cycle and settlement discipline at the researched enterprise is analyzed, an example of the management of commodity operations and commodity stocks is considered, and ways of optimizing control over the state of settlement discipline of a trade enterprise are proposed, which will help to improve accounting and control of debts, which in turn will lead to improvement of the financial condition of the enterprise.

Based on the research results, thorough conclusions were drawn.

Keywords: receivables and payables, liabilities, wholesale trade, chart of accounts, accounting policy, calculations, financial cycle, calculation discipline.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	10
1.1 Дебіторська та кредиторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку.....	10
1.2 Нормативно-правове забезпечення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості.....	15
1.3 Техніко-економічна характеристика суб'єкта дослідження та макроекономічний аналіз галузі.....	21
Висновки до розділу 1.....	27
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	29
2.1 Організація бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві.....	29
2.2 Облік дебіторської заборгованості та зобов'язань в системі рахунків бухгалтерського обліку.....	32
2.3 Документальне оформлення операцій в оптовій торгівлі.....	42
Висновки до розділу 2.....	49
3 АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКОВОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА...50	50
3.1 Аналіз стану управління фінансовим циклом та розрахунковою дисципліною підприємства торгівлі.....	50
3.2 Управління товарними операціями.....	60
3.3 Шляхи оптимізації контролю за станом розрахункової дисципліни підприємства торгівлі.....	65
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	73
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	76
ДОДАТОК А.....	80
ДОДАТОК Б.....	81

ДОДАТОК В.....	83
ДОДАТОК Г.....	84

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Будь-яке підприємство будь-якої форми власності в процесі своєї господарської діяльності взаємодіє з іншими юридичними та фізичними особами. Неминучим результатом цієї взаємодії є утворення різних видів дебіторської та кредиторської заборгованостей. Розрахунки між суб'єктами господарювання мають постійний динамічний характер та вимагають постійного спостереження, контролю і певних управлінських рішень з боку фінансового менеджменту компанії. Облік і аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості є найважливішим фактором для дотримання балансу активів та пасивів підприємства.

Нестабільні сучасні економічні умови, що зумовлені пандемією, інфляційними процесами та військовою агресією, призводять до зниження платоспроможності суб'єктів господарювання та, як наслідок, проблеми недоотримання платежів та кризових станів. Особливо суттєвий вплив стан дебіторської та кредиторської заборгованості має на фінансовий стан, ліквідність та платоспроможність підприємств торгівлі.

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості допомагає скласти враження про фінансове становище та своєчасно прийняти правильні управлінські рішення для забезпечення стабільної та ефективної роботи компанії.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є систематизація та узагальнення теоретичних і практичних знань, щодо удосконалення організації обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості на торговельному підприємстві.

Для досягнення визначеної мети необхідним є виконання наступних завдань:

- розглянути теоретико-методологічні основи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення ведення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;

- розкрити сутність організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку торговельного підприємства;
- провести техніко-економічний аналіз підприємства ТОВ «Портланд-Цемент»;
- провести макроекономічний аналіз оптової торгівлі непродовольчими товарами;
- розглянути документальне оформлення торговельних операцій в оптовій торгівлі;
- провести аналіз стану управління фінансовим циклом та розрахунковою дисципліною підприємства торгівлі;
- запропонувати шляхи оптимізації контролю за станом розрахункової дисципліни підприємства торгівлі.

Об'єктом дослідження є діяльність підприємства оптової торгівлі ТОВ «Портланд-Цемент» в частині обліку дебіторської та кредиторської заборгованості.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні питання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості з урахуванням особливостей діяльності підприємства.

Методи дослідження. У роботі при вивченні й узагальненні інформації, щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованостів торгівлі використовувались методи: індукції та дедукції – для дослідження теоретичних аспектів обліку дебіторської та кредиторської заборгованості; аналізу та синтезу – для висвітлення спільних та відмінних рис у різних наукових підходах до обліку дебіторської та кредиторської заборгованості; спостереження та порівняння - для аналізу стану обліку дебіторської та кредиторської заборгованості досліджуємого підприємства; абстрактно-логічні – для формування висновків та узагальнень.

При написанні роботи були використані нормативні та законодавчі акти, які регулюють господарську діяльність, облік дебіторської та кредиторської заборгованості, наукові праці, статті, планова та звітна документація

підприємства, а саме: фінансова звітність малого підприємства, 1 опт квартална, а також статистична звітність та інші матеріали, які розміщені в мережі Internet.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані результати можна застосовувати для удосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Портланд-Цемент», що повинно призвести до покращення його фінансового стану.

Апробація та публікація одержаних результатів. Результати виконаного дослідження обговорювались на Всеукраїнській інтернет-конференції «Економічна кібернетика: інструменти, моделі і методи інтелектуальної підтримки прийняття рішень» (м. Дніпро, березень 2023 року).

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Дебіторська та кредиторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку

Воєнний стан в Україні та нестабільна економічна ситуація негативно впливають на роботу вітчизняних підприємств у всіх регіонах нашої держави. Втрати ринків збуту, економічних та виробничих зв'язків, втрата кадрового потенціалу впливає на договірні відносини між підприємствами, оскільки дебітори часто невзможі виконувати договірні зобов'язання, що призводить до проблем з фінансовою стабільністю.

Забезпечення ефективного функціонування будь-якого підприємства в умовах сучасності вимагає зваженого та раціонального підходу до ухвалення економічно обґрунтованих управлінських рішень та їх реалізації в сфері управління фінансами підприємства. Однією з найважливіших частин системи управління у сфері фінансів кожного підприємства є керування дебіторською та кредиторською заборгованостями, що неодмінно впливає на фінансовий стан та грошовий потік юридичної особи. Грошові кошти повинні оперативно спрямовуватися в обіг з метою отримання прибутку або інвестуватись. Таким чином, ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованостями є ключем до прискорення обігу коштів і, як наслідок, оптимальним шляхом до підвищення прибутковості підприємства.

Під час господарської діяльності у будь-якої юридичної особи виникають платіжні взаємовідносини з іншими юридичними або фізичними особами. Такі взаємовідносини завжди супроводжуються розрахунковими операціями та призводять до виникнення заборгованостей. Це пояснюється тим, що дуже рідко взаєморозрахунки відбуваються «день у день», у більшості випадків час надання послуг, відвантаження продукції, виконання робіт, нарахування заробітної плати не збігається з моментом оплати, спочатку свої обов'язки виконує одна із сторін, та в неї з'являється право вимагати оплати компенсації за заборгованістю, а в іншій

сторони з'являється обов'язок сплатити цю заборгованість. Таким чином, заборгованість може бути як дебіторська, так і кредиторська.

Розвиток ринкових відносин та нестабільність економічної ситуації в нашій державі вимагають ретельного відстеження та аналізу стану розрахунків з боржниками та кредиторами, для зменшення можливих ризиків в діяльності підприємства, які можуть вплинути на фінансовий стан.

Етимологія поняття «дебіторська заборгованість» бере свій початок в VIII ст.. н.е. В 1926р. визначення цього поняття надає в своїй роботі С.І. Корецький: «Взаємовідносини двох осіб, що укладають угоду можна виразити латинськими термінами: дебет (повинен) і кредит (вірить комусь, має за кимось)»[3]. З історичного погляду ще в 1625 році було надане таке визначення: «дебітор – це той хто має (власник), хто отримує, кому поставляють, продають або від кого сподіваються отримати платіж, або, нарешті, той, хто повинен платити; кредитор – це той, хто видає (витрачає), з ким розраховуються, від кого отримують, з ким мають справу, хто продає, поставляє, у кого купують, той, кому потрібно платити» [20].

Передумовою дослідження питань обліку дебіторської заборгованості є визначення цього поняття та його економічного змісту. Основними нормативно-правовими документами, щовизначають поняття дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку є Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» та № 13 «Фінансові інструменти» та, разом з тим, є чимало трактувань поняття «дебіторської заборгованості» у сучасній економічній літературі. Аналіз підходів до вивчення сутності дебіторської заборгованості наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття дебіторської заборгованості в різних науково-економічних джерелах

Джерело	Трактування поняття «дебіторська заборгованість»
НП(с)БО 10 п.4 «Дебіторська заборгованість» [27]	Сума заборгованості дебіторів на певну дату
НП(с)БО 13 п.4 «Фінансові інструменти» [29]	Сума, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу
МСБО 39 п.9 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [22]	Це похідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку
Матицина Н.О. [21]	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку оплати їх
Білик М.Д. [1]	Це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства
Іванов Є.О. [13]	Це боргові права до покупців
Економічна енциклопедія [8]	Це сума боргів, котрі належать підприємству, від юридичних або фізичних осіб у результаті господарських взаємин із ними
Лищенко О.Г. [18]	Дебіторська заборгованість - це фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства
Кірейцев Г.Г. [15]	Дебіторська заборгованість - це складова оборотного капіталу, яка є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг
Белозерцев В. [2]	Дебіторська заборгованість - грошове вираження результату вимушеної або заздалегідь запланованої господарсько-економічної операції кредитного характеру з контрагентами (юридичними або фізичними особами), що мала місце у минулому та борг за неї може бути достовірно визначений, узгоджений з контрагентом та сплачений підприємству у майбутньому, а в поточний момент відображений у балансі підприємства як актив
Момот Т. [24]	Дебіторська заборгованість - безвідсоткова позика контрагентам.

Як бачимо із таблиці 1.1, аналіз літературних та нормативних джерел не має однозначного підходу до трактування терміну «дебіторська заборгованість». Виникнення дебіторської заборгованості є нормою при господарській діяльності будь-якого підприємства, наслідком її цивільно-правових відносин з іншими суб'єктами господарювання і кожен суб'єкт максимально зацікавлений в

оптимізації її обсягу[11]. При визнанні дебіторської заборгованості, вона має бути класифікована за певними ознаками, що узагальнені в таблиці 1.2[27].

Таблиця 1.2

Класифікація дебіторської заборгованості

№ з/п	Ознака	Вид дебіторської заборгованості за ознакою
1	За терміном погашення	Довгострокова – виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після 12 місяців з дати балансу
		Поточна - виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу
2	За вчасністю погашення	Сумнівна - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником
		Безнадійна - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності
		Дебіторська заборгованість, за якою термін оплати не настав
		Дебіторська заборгованість не сплачена в строк
3	За формою виникнення	Забезпечена (векселями)
		Незабезпечена
4	За характером виникнення	Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті операційної діяльності
		Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті іншої діяльності
5	За економічним змістом	Товарна - виникає в процесі реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг)
		Нетоварна - виникає за операціями, які не пов'язані з процесом реалізації

Зазначимо, що використання на практиці облікової класифікації дебіторської заборгованості дозволить фінансовому менеджменту зробити якісний аналіз структури дебіторської заборгованості у розрізі бізнес-сегментів.

Разом із дебіторською заборгованістю, кредиторська має не менш важливе значення у фінансовій діяльності підприємства. Кредиторська заборгованість одного підприємства є дебіторською іншого, і навпаки.

Так само як і дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість неодмінно виникає у процесі здійснення господарської діяльності підприємства. В економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття «кредиторська заборгованість» та його часто ототожнюють в поняттям

«зобов'язання». Розглянемо трактування поняття «кредиторська заборгованість» та «зобов'язання» офіційними джерелами та науковцями (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Характеристика понять «кредиторська заборгованість» та «зобов'язання»

Джерело	Визначення понять
Матицина Н.О.[21]	Кредиторська заборгованість - розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку їх оплати
Білик М.Д.[1]	Кредиторська заборгованість - це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства
Новицька Н.В.[33]	Кредиторська заборгованість – це фінансова категорія, яка є сукупністю фінансових вимог до підприємства внаслідок здійснення певних дій на користь інших осіб, які є юридично оформленими певними документами та набувають форми довгострокового або поточного (залежно від строковості) пасиву (зобов'язання) і є джерелом залучених коштів підприємства.
МСБО №37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»[23]	Зобов'язання – існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[38]	Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
Томчук О.Ф. [44]	Кредиторська заборгованість є різновидом комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства.

У результаті розгляду характеристики понять «кредиторська заборгованість» і «зобов'язання», приходимо до висновку, що кредиторська заборгованість - це фінансова угода між суб'єктами господарювання, в якій одна сторона тимчасово позичає комерційні кошти для товарно-грошового обігу, а інша – зобов'язується повернути грошовий борг у вказаний термін [43]. Оскільки кредиторську заборгованість багато авторів називають зобов'язаннями, то розглянемо класифікацію зобов'язань згідно НП(С)БО 11 (рис. 1.1)

Рисунок 1.1 – Класифікація зобов'язань згідно НП(С)БО 11

Підсумовуючі різні погляди науковців стосовно економічного змісту дебіторської та кредиторської заборгованостей, зазначимо, що ці поняття вимагають подальшого дослідження та уточнення, адже від даних показників залежать рівень ліквідності активів і економічна платоспроможність підприємства. Таким чином, при відображенні в обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами, слід приділити значну увагу дотриманню критеріїв її визнання та коректному відображенню на рахунках обліку.

1.2 Нормативно-правове забезпечення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості

У процесі господарської діяльності кожне підприємство, будь-якої форми власності і виду діяльності, повинне вести облік розрахунків з дебіторами та кредиторами, згідно з нормами чинного законодавства України. Розглянемо

основні рівні нормативно-правових документів, щодо регулювання бухгалтерського обліку кредиторської та дебіторської заборгованості:

1. Закони України: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та інші.

2. Кодекси: Господарський кодекс України; Цивільний кодекс України; Податковий кодекс України.

3. Національні положення (стандарти): НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»; НП(С)БО 11 «Зобов'язання»; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; НП(С)БО 15 Дохід; НП(С)БО 16 «Витрати» та інші.

4. Інструкції, положення: Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»; «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»; «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку»; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Наведемо ієрархічну підпорядкованість рівнів законодавчо-нормативного регулювання обліку заборгованостей графічно (рис. 1.2).

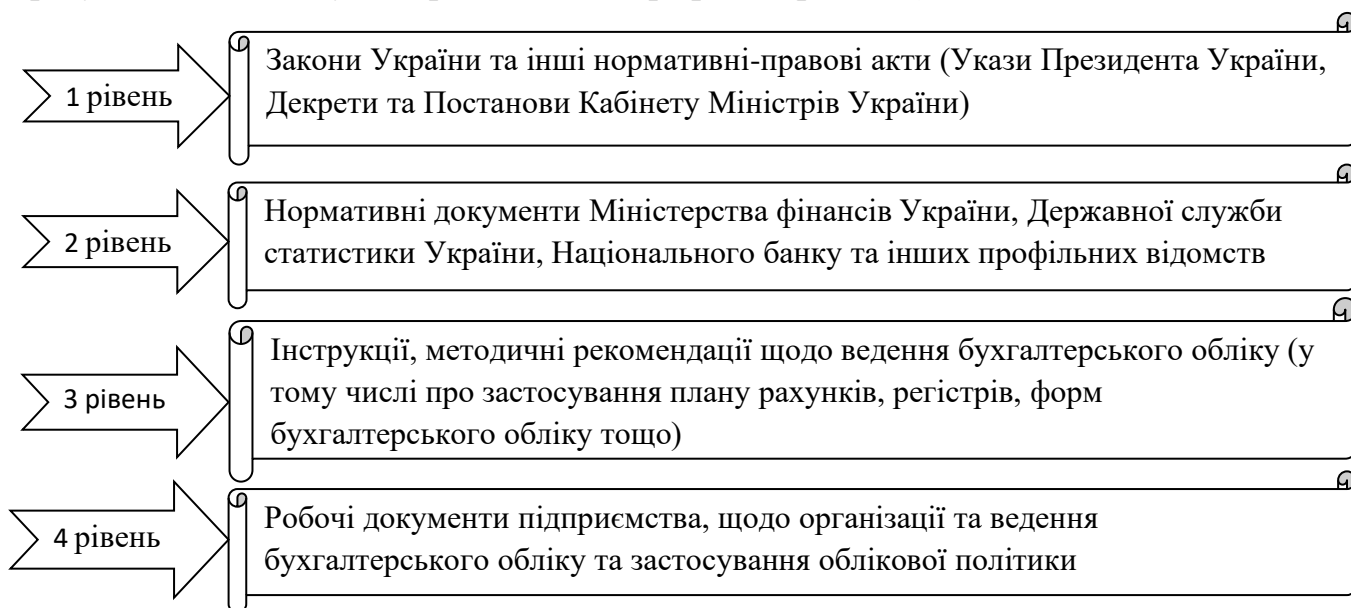

Рисунок 1.2 – Ієрархія рівней законодавчо-нормативного регулювання

Основи регулювання бухгалтерського обліку визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ним визначаються законодавчі принципи регулювання організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності; його дія поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства [38]. Цей Закон є фундаментальним нормативним документом, на який потрібно спиратися, організовуючи облік на підприємстві взагалом і облік дебіторської та кредиторської заборгованості зокрема.

Наступним важливим Законом стосовно контролю та нагляду у господарській діяльності є Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Цей Закон визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю)[40].

Будь-які господарські відносини визначаються господарськими договорами, в Україні порядок оформлення договорних відносин визначається Господарським кодексом України. Саме ним потрібно керуватись при складанні договорів, вирішенні спорів та виконанні договірних зобов'язань. Відповідно до ст. 173 Господарського Кодексу України, господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим Кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної

сторони виконання її обов'язку. Відповідно до ст. 216 ГКУ, учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором[5].

Цивільним кодексом України регулюються особисті майнові та немайнові відносини. У ст. 509 Цивільного кодексу України визначено, що зобов'язання – це правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [46]. Також у Цивільному кодексі визначається відповідальність за порушення зобов'язань (накладання штрафів та пеней), тобто визначення грошової суми (або майна), що боржник має передати кредитору при порушенні боржником взятого на себе зобов'язання.

Ще одним важливим нормативним документом у сфері бухгалтерського обліку є Податковий кодекс України, тому що дуже важливим питанням для кожного підприємства є оподаткування його прибутку. Цей нормативний документ регулює відносини у сфері погашення заборгованості за розрахунками з бюджетом, яка може виникати у підприємства, регламентує повний перелік податків та зборів, та встановлює порядок обліку та адміністрування податків, також передбачені норми добових витрат, які можуть бути встановлені підприємством при розрахунках з підзвітними особами, які також є дебіторами підприємства [37].

Стосовно обліку дебіторської заборгованості, основним фундаментом є НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Це Національне положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності. Норми цього Національного положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності

(крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) [27].

Також Національні положення визначають права на визнання активів чи зобов'язань та доходів і витрат. Так, наприклад, НП(с)БО 10 визначає поняття довгострокової та короткострової дебіторської заборгованості, та визначає, що поточна (короткострокова) дебіторська заборгованість є оборотним активом, а довгострокова – необоротним. Так згідно НП(с)БО 13 «Фінансові інструменти»: «безумовні права вимоги і зобов'язання визнаються фінансовими активами і фінансовими зобов'язаннями, якщо за умовами контракту підприємство має право на отримання грошових коштів або бере на себе зобов'язання сплатити грошові кошти [29].

НП(с)БО 15 «Дохід» визначає умови визнання доходу від реалізації від господарської діяльності: визначений дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) не коригується на величину пов'язаної з ним сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості. Сума такої заборгованості визнається витратами підприємства згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". Доходом визнається сума зобов'язання, яке не підлягає погашенню [30].

Найвизначальнішими національними положеннями в сфері регулювання кредиторської заборгованості є НП(с)БО 11 «Зобов'язання», що визначає методологічні засади формування бухгалтерського обліку про зобов'язання та її розкритті у фінансовій звітності [28]; та НП(с)БО 16 «Витрати», що визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності [31].

Облік заборгованостей неможливо вести без проведення розрахунків з контрагентами, що регулюється такими документами:

- Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», нею передбачені форми розрахунків з дебіторами, порядок їх оформлення та можливість вибору форми розрахунків;

- «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні». Ним встановлено порядок документального оформлення вказаних розрахунків та обмеження щодо граничних сум розрахункових операцій в готівковій формі.

Документальне підтвердження господарської операції є важливим питанням в організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. Порядок складання документів та відображення інформації у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів і фінансової (бухгалтерської) звітності суб'єктами господарювання регламентується «Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку».

Невід'ємною складовою роботи бухгалтерії є внутрішні робочі документи, основні приклади яких наведені у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Внутрішні документи, щодо регулювання обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами

№ з/п	Назва документа	Зміст
1	Облікова політика	Розробляється окремо для кожного підприємства, визначає організацію та умови ведення обліку на підприємстві
2	План рахунків	Розробляється для кожного підприємства на основі Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку. Побудова плану рахунків забезпечує узгодженість облікових показників з показниками діючої звітності.
3	Власні розроблені первинні документи	Розроблені специфічні документи, за умови дотримання умов про визнання первинного документу, за наявності обов'язкових реквізитів

Як бачимо, нормативно-правова база, щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей досить багаточисельна та в ній зазначені структуровані вимоги до оформлення господарських відносин з контрагентами та до самих суб'єктів господарювання. Найголовніші вимоги містять Кодекси України та Національні положення.

Для якісного ведення обліку обов'язково потрібно стежити за внесенням змін до нормативних документів та грамотно застосовувати норми та положення у веденні обліку та формуванні звітності.

1.3. Техніко-економічна характеристика суб'єкта дослідження та макроекономічний аналіз галузі

Товариство з обмеженою відповідальністю «Портланд-Цемент» (далі - ТОВ «Портланд-Цемент») створене згідно з Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, законом Про господарські товариства, Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб-підприємців» та іншими законодавчими актами України. Товариство з обмеженою відповідальністю «Портланд-Цемент» знаходиться у м. Київ, було засновано в 2015 році.

Згідно реєстраційних документів підприємство займається такими видами діяльності:

- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 46.13 Діяльність посередників у торгівлі деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами;
- 47.19 Інші види роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах;
- 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна [32].

Підприємство є самостійним об'єктом, метою його створення є одержання прибутку. Предметом діяльності ТОВ «Портланд-Цемент» є господарська діяльність з реалізації товарів. Вищий орган управління - Загальні збори Учасників. Майно Товариства становлять оборотні кошти та інші цінності, вартість яких відображається в балансі. Товариство має право продавати і передавати іншим підприємствам належні йому матеріальні цінності.

Прибуток ТОВ «Портланд-Цемент» створюється за рахунок надходжень від господарської діяльності після відрахування платежів до бюджету згідно законодавства України, оплати праці співробітників, розрахунків по

зобов'язаннях та інших платежів. Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається в повному розпорядженні Товариства і використовується згідно рішень зборів Учасників. Товариство здійснює бухгалтерський облік результатів роботи та веде статистичну звітність. Порядок ведення бухгалтерського обліку та статистичної звітності встановлюється та регулюється діючим законодавством України.

Основним показником, що характеризує господарську діяльність підприємства оптової торгівлі – це оптовий товарооборот. Він являє собою продаж товарів торговими підприємствами іншим підприємствам, що використовують ці товари або для подальшої реалізації, або для виробничого споживання у якості сировини і матеріалів, або для матеріального забезпечення господарських потреб. В результаті оптового товарообороту товари не переходять в сферу особистого споживання, а залишаються у сфері обігу або надходять у виробниче споживання. Іншими словами, при оптовому обороті товар реалізується для подальшої переробки або перепродажу [9].

Як ми зазначали раніше, метою створення будь-якого підприємства є отримання прибутку, розглянемо фінансові показники діяльності підприємства за 2019- 2021 роки (табл. 1.5)

Таблиця 1.5

Показники фінансової діяльності ТОВ «Портланд-Цемент» за 2019-2021 роки

Показники діяльності	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 року до 2020	
				Абсолютне	Відносне, відсотків
1	2	3	4	5	6
1. Виручка від реалізації, тис, грн.	71315,30	30300,30	18064,40	-12235,90	-0,60
2. Собівартість реалізованої продукції, тис, грн.	64976,60	26605,70	10798,70	-15807,00	-0,41
3. Фінансовий результат від реалізації, тис, грн.	1724,00	613,00	306,30	-306,70	-0,50
4. Загальна сума доходів тис, грн.	71326,90	30450,60	18064,40	-12386,20	-0,59
5. Загальна сума витрат, тис, грн.	69602,90	29837,60	17758,10	-12079,50	-0,60

Продовження табл. 1.5

1	2	3	4	5	6
6. Чистий прибуток, тис, грн.	1413,70	502,70	251,20	-251,50	-0,50
7. Рентабельність продажу, відсотків (відн приб до обор)	1,98	1,66	1,39	-0,27	-0,84
8. Середньорічна вартість запасів, тис, грн	876,75	910,20	913,1	2,90	1,00
9. Коефіцієнт оборотності запасів (ссть/зап)	74,11	29,23	11,83	-17,40	-0,40
10. Коефіцієнт оборотності активів (обор/ср сум акт)	2,99	0,85	0,44	-0,41	-0,52
11. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (вир/ср дт)	3,35	0,91	0,46	0,45	-0,51
12. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (ссть/ср кред з)	3,22	0,85	0,29	-0,56	-0,34

Проаналізувавши дані табл. 1.5 ми бачимо, що виручка від реалізації значно зменшилась в порівнянні 2020 року з 2021 роком, а саме на 12235,90 тис.грн., відповідно пропорційно зменшився і чистий прибуток, він у 2021 році становить 251,2 тис.грн., так як у 2020 році чистий прибуток становив 502,7 тис.грн. Аналіз показників показав, що у ТОВ «Портланд-Цемент» спостерігається стрімке зниження майже всіх показників діяльності протягом 2018-2021 років.

Вцілому, у 2021 році підприємство продовжує бути рентабельним, але управлінському персоналу потрібно серйозно проаналізувати причини стрімкого падіння показників діяльності, щоб максимально сприяти стабілізації ситуації.

Оскільки підприємство, що досліджується, відноситься до сфери оптової торгівлі, розглянемо сутність торгівельної діяльності та проаналізуємо стан оптової торгівлі в Україні.

Торгівля, як галузь національної економіки, є однією з провідних та найбільш поширених форм підприємництва. В загальному значенні - це процес обміну товарами, послугами та грошима, це вид підприємницької діяльності, пов'язаний з куплею-продажем товарів (послуг).

Відповідно до Господарського кодексу України, господарсько-торговельною є діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері

товарного обороту, спрямована на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг [5].

У торгівельній діяльності можна виділити різні форми та види:

- відносно до ринку (міжнародна, зовнішня, внутрішня);
- за ступенем завершеності обігу (оптова, роздрібна);
- за місцем функціонування (стаціонарна, нестаціонарна);
- за видом активу, що продається (засоб виробництва, споживчі товари, послуги).

Цікаво, що більшість юридичних осіб у сфері торгівлі при реєстрації обирають основним видом діяльності оптову торгівлю, а більшість фізичних осіб-підприємців – роздрібну.

Відповідно до законодавства України оптову торгівлю визначають як сукупність підприємств, основним видом діяльності яких є оптово-торговельна та посередницька діяльність та яка є важливим механізмом для налагодженої економіки країни, а саме – у здійсненні товарообміну між виробниками, виробничими споживачами і роздрібною торгівлею. Економічною сутністю оптової торгівлі є забезпечення руху товарів від сфери виробництва до сфери споживання.

Оптові підприємства забезпечують низку комерційних та виробничих функцій, до яких належать:

- взаємодія з різними учасниками торгівлі;
- відстеження змін у тенденціях ринку;
- участь у розширенні асортименту товару;
- визнання ризиків з можливою незатребуваністю продукції;
- організація зберігання великих партій товару;
- забезпечення доставки продукції посереднику [41].

Україна тривалий час знаходиться у стані економічної кризи, що накладає свій відбиток на усі сфери економіки та бізнесу. З лютого 2022 року ситуація ще

більше ускладнилась у зв'язку з воєнним станом на території нашої держави. Але незважаючи на ці обставини, торгівля продовжує розвиватись наскільки це можливо.

У період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення статистична інформація може не поширюватися, зважаючи на відсутність звітів та будь-яких інших документів, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства, від респондентів згідно з положеннями підпункту 1 пункту 1 Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни". У зв'язку з цим немає можливості проаналізувати реальний стан динаміки та структури оптового товарообороту за 2022-2023 роки, тому проаналізуємо структуру товарообороту підприємств України за доступними даними Державної служби статистики за 2018-2021 роки (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі України 2018-2021р.[34]

Показники	Роки			
	2018	2019	2020	2021
Оптовий товарооборот, млн.грн	2215367,4	2322176,9	2462558,8	3153187,3
продовольчі товари	356102,8	392139,9	437577,3	490576,1
непродовольчі товари	1859264,6	1930037,0	2024981,5	2662611,2
Питома вага в оптовому товарообороті, %	100,0	100,0	100,0	100,0
продовольчі товари	16,1	16,9	17,8	15,6
непродовольчі товари	83,9	83,1	82,2	84,4
Частка продажу товарів, що вироблені на території України, %	42,0	44,1	42,9	43,3
продовольчі товари	77,2	75,1	72,6	71,6
непродовольчі товари	35,3	37,8	36,5	38,1

Проаналізувавши дані табл. 1.6, ми бачимо, що загальний оптовий товарооборот поетапно збільшувався протягом 2018-2021 років, якщо співставити товарооборот 2018 та 2021 років, то зростання становило 937819,9 млн.грн. або на 142,33%.

В середньому питома вага непродовольчих товарів у загальному оптовому товарообороті становить 83,4%, тоді як питома вага продовольчих товарів – 16,6%. Більш детальний аналіз показав, що зростання продажу непродовольчих товарів у відсотках становило 143,2%, а у гривнях з 1859264,6 млн. грн. на 2662611,2 млн. грн. відповідно у 2018 та 2021 роках. Слід зазначити, що продовольчі товари теж зазнали позитивних змін, майже на рівні з непродовольчими товарами, з 356102,8 млн. грн.. у 2018 році має місце зростання до 490576,1 млн. грн. у 2021 році або на 137,76 %.

Взагалом питома вага в оптовому товарообороті продовольчих товарів за чотири роки зменшилась з 16,1% до 15,6%, при тому що протягом 2018-2020 років спостерігався стадіальний поступовий зріст, а у 2021 році відбувся спад з 17,8% до 15,6%, так як на ринку непродовольчих товарів була протилежна тенденція: після поступового падіння питомої ваги з 83,9% до 82,2% протягом 2018-2020 років, у 2021 році відбувся зріст до 84,4%.

Частка продажу продовольчих товарів, що вироблені на території України знизилась з 77,2 % у 2018 році до 71,6 % у 2021 році. В цей же час частка продажу непродовольчих товарів, що вироблені на території України збільшилась з 35,3 % у 2018 році, до 38,1 у 2021 році.

Оскільки досліджуване підприємство належить до суб'єктів господарювання, які здійснюють продаж непродовольчих товарів, а саме будівельних матеріалів (зокрема цементу різних марок та мінерального порошку), проведемо більш детальний аналіз статистичних показників оптової торгівлі за даним напрямом (табл. 1.7)

Таблиця 1.7

Обсяг продажу товарів на підприємствах оптової торгівлі України [34]

Рік	Оптовий товарооборот		У т.ч. продано товарів, які вироблені на території України		Продано іншим підприємствам оптової торгівлі	
	Вартість, тис. грн.	Питома вага у заг. опт. товарообороті, %	Вартість, тис. грн.	Частка продажу у товарообороті, %	Вартість, тис. грн.	Ланковість пере-продажу
Оптовий товарооборот України						
2019	2322176857,90	100	1024072317,30	44,1	1258254814,5	2,2
2020	2462558847,20	100	1057210964,80	42,9	1362431611,4	2,2
2021	3153187317,60	100	1366322274,60	43,3	1630781883,90	2,1
Торгівля непродовольчими товарами						
2019	1930036946,30	83,1	729764581,70	37,8	1039006634,10	2,2
2020	2024981538,90	82,2	739587678,20	36,5	1111101674,90	2,2
2021	2662611214,90	84,4	1015006888,20	38,1	1345177143,50	2,0
Торгівля іншими будівельними матеріалами						
2019	54821161,80	2,4	34926497,80	63,7	26031668,60	1,9
2020	62401192,10	2,5	37152984,10	59,5	29808749,70	1,9
2021	78175317,80	2,5	47895806,50	61,3	37205487,40	1,9

З таблиці 1.7, ми бачимо, що частка продажу непродовольчих товарів протягом 2019-2021 роках в загальному оптовому товарообороті стабільно високою, на рівні 82-84%, більш третини цих товарів складають товари, вироблені на території України. Слід зазначити, що торгівля іншими будівельними матеріалами складає невеликий, але стабільний відсоток, у загальному обсязі торгівлі непродовольчими товарами, він тримається на рівні 2,5%.

Висновки до розділу 1

За результатом дослідження теоретико-методологічної основи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, наведеному у першому розділі магістерської роботи, надходимо до наступних висновків:

1. Дебіторська заборгованість згідно НП (с) БО 10 «Дебіторська заборгованість» - це: «сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату». Вона виникає підприємств будь-якої форми власності та галузі діяльності на певній стадії операційного циклу. Її можна класифікувати за різними ознаками. Основним джерелом виникнення дебіторської заборгованості є операції, пов'язані з господарською діяльністю.

2. Кредиторська заборгованість є зобов'язанням, саме так визначено в нормативних актах. Тобто це суми зобов'язань підприємства перед постачальниками, працівниками з оплати праці, бюджетом та інших фінансових зобов'язань. Зобов'язання, за НП(с)БО 11 «Зобов'язання» класифікуються залежно від змісту, терміну погашення та можливості їх виконання.

3. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованості представлено широкою нормативною і законодавчою базою. Діє чотирьохрівнева ієрархія законодавчо-нормативного регулювання, що має різну юридичну силу. Було проведено огляд документів, що регламентують облік дебіторської та кредиторської заборгованості.

Проведено макроекономічний аналіз структури оптової торгівлі взагалом, та оптової торгівлі непродовольчими товарами та іншими будівельними матеріалами зокрема. Статистичні данні свідчать, що ринок оптової торгівлі іншими будівельними матеріалами залишався стабільним на протязі 2019-2021р.

Результат розгляду показників діяльності ТОВ «Портланд-Цемент» на підставі фінансової звітності показав, що підприємство переживає не найкращі часи, стрімко знижується обсяг реалізації товару, що призводить до зниження всіх фінансових показників діяльності підприємства і, як наслідок, отримано менше доходів.

Отже, значення дебіторської та кредиторської заборгованості дуже велике у фінансово-господарській діяльності організації, оскільки від неї залежать фінансовий стан та розвиток самого підприємства.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організація бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку [38].

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах — це система методів, способів і заходів, які забезпечують оптимальне функціонування такого обліку та подальший його розвиток. Така організація полягає в цілеспрямованому впорядкуванні та вдосконаленні механізму, структури та процесів бухгалтерського обліку [40].

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належить до компетенції його власника або уповноваженого органу.

У ТОВ «Портланд-Цемент» використані основні елементи методу бухгалтерського обліку, а саме:

- документація – господарські операції відображаються на бланках документів, із створенням електронного архіву;
- інвентаризація – на кінець кожного фінансового року Товариство проводить перевірку фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, шляхом їх перерахування, зважування та вимірювання;
- оцінка – всі об'єкти бухгалтерського обліку відображені у єдиному грошовому вимірнику;
- калькуляція – обчислюється собівартість одиниці товарів шляхом складання таблиць з відображенням результату даного обчислення;
- система рахунків, використовується план рахунків бухгалтерського обліку, затверджений Наказом Міністерства фінансів України;

- подвійний запис – господарські операції відображуються двічі за дебетом та кредитом рахунків обліку;
- баланс – підприємство складає звіт про фінансовий стан один раз на рік на останнє число фінансового року;
- звітність – формується та подається до контролюючого органу Фінансова звітність малого підприємства один раз на рік.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві включає самостійне визначення підприємством облікової політики на підставі НП(с)БО та інших нормативно-правових актів з бухобліку за погодженням із власником (власниками) або вповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів [38].

Облікова політика— сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінзвітності (ст. 1 Закону про бухоблік). У ТОВ «Портланд-Цемент» розроблена та затверджена наказом директора облікова політика, вона включає в себе такі складові обліку:

- форма ведення бухгалтерського обліку – на підприємстві використовується комп'ютерна форма ведення бухобліку;
- робочий план рахунків бухгалтерського обліку, що містить синтетичні й аналітичні рахунки. На підприємстві не використовуються рахунки 8 класу (Витрати по елементам), а лише рахунки 9 класу (Витрати діяльності);
- метод вибуття запасів – ФІФО (акроним з англ. First In, First Out) — метод оцінки ТМЦ, при якому першими вибувають з обліку ті ТМЦ, що перші поставлені на облік;
- резерв сумнівних боргів не розраховується;
- порядок обліку транспортно-заготівельних витрат – їх сума обліковується у складі вартості придбаних ТМЦ, тобто одразу розподіляються між придбаними запасами та включаються до вартості кожного виду запасів;
- гранична вартість малоцінних необоротних матеріальних активів складає 20000 гривень;

- метод амортизації основних засобів- прямолінійний;
- строки виплати заробітної плати за першу та другу половину місяця до 22 та до 7 числа відповідно;
- графік проведення інвентаризації на підприємстві– інвентразація проводиться раз на рік;
- затверджені форми первинних облікових документів, що застосовують для оформлення фактів господарської діяльності, за якими не передбачені типові форми первинних облікових документів, а також форми документів для внутрішньої бухгалтерської звітності;
- правила документообігу;
- порядок контролю за господарськими операціями.

Послідовне дотримання підприємством затвердженої облікової політики є одним із найважливіших завдань бухгалтерського обліку.

Весь обліковий процес ТОВ «Портланд-Цемент» складається з трьох етапів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Етапи облікового процесу ТОВ «Портланд-Цемент»

Етап	Найменування етапу	Опис етапу обліку
1 етап	Первинний облік	Документування та оцінка господарський подій та операцій
2 етап	Поточний облік	Облікова реєстрація господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку та облікових регістрах
3 етап	Підсумковий облік	Узагальнення даних поточного обліку у бухгалтерської звітності

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться беззупинно та безперервно, з дня його реєстрації. Товариство здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї роботи, а також надає відповідно до вимог чинного законодавства України фінансову та статистичну звітність щодо своєї господарської діяльності. Підприємство самостійно встановлює розміри

заробітної плати та систему преміювання працівників, а також форму розрахунків із співробітниками.

Бухгалтер ТОВ «Портланд-Цемент» дотримується законів України, постанов, рішень та розпоряджень Кабінету Міністрів, Національного банку, Міністерства фінансів, Державної фіскальної служби, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів.

Первинні документи, облікові реєстри, бухгалтерські звіти і баланси до передачі їх до архіву підприємства зберігаються в бухгалтерії Товариства. Для ведення бухгалтерського обліку у ТОВ «Портланд-Цемент» використовується програмне забезпечення Business Automation Software (BAS), також підприємство використовує програмний комплекс «М.Е.Дос», що робить зручним роботу з різними документами (звітами, податковими накладними, видатковими та прибутковими накладними, договорами тощо).

2.2 Облік дебіторської заборгованості та зобов'язань в системі рахунків бухгалтерського обліку

Одним із важливих об'єктів облікової політики є дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість відповідно до НП(С)БО 10 – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Накопичення великих обсягів дебіторської заборгованості негативно впливає на платоспроможність підприємства. Основними завданнями організації обліку дебіторської заборгованості є:

- класифікація дебіторської заборгованості;
- вибір методу визначення резерву сумнівних боргів;
- достовірне відображення дебіторської заборгованості у реєстрах і звітності.

За НП(с)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на поточну та довгострокову, відмінність цих двох видів – це термін сплати, для поточної дебіторської заборгованості він менше або дорівнює 12 місяців, а для довгострокової більше 12 місяців. В основному, поточна дебіторська заборгованість - це заборгованість за товари чи послуги, видані аванси та

внутрішні розрахунки, такі як розрахунки з підзвітними особами. А довгострокова, найчастіше, це поворотна фінансова допомога. Слід також зазначити, якщо заборгованість має невизначений термін сплати згідно умов договору, то вона розглядається як поточна.

Однак, це не єдина класифікація дебіторської заборгованості, яка використовується для цілей бухгалтерського обліку, її ще можна класифікувати як монетарну (погашення буде відбуватися грошовими коштами або їх еквівалентами) та немонетарну (погашення відбудеться у товарній формі). Здебільш, така класифікація потрібна у зовнішньо-економічній діяльності, оскільки використовується для обліку курсових різниць.

Найбільше рахунків у бухгалтерському обліку передбачено саме для поточної дебіторської заборгованості. Розглянемо типові рахунки для обліку поточної та довгострокової дебіторської заборгованості більш детально та наведемо дані у таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Рахунки для обліку дебіторської заборгованості

Суб-рахунок	Назва	Призначення
1	2	3
Довгострокова дебіторська заборгованість		
181	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	Використовується коли підприємство передає у фінансовий лізинг (оренду) майно. Здебільшого цей рахунок використовується лізинговими компаніями
182	Довгострокові векселі отримані	Використовується коли підприємство отримало від покупця вексель строком погашення більше 12 місяців
183	Інша дебіторська заборгованість	Сюди відносять усі інші борги зі строком погашення більше 12 місяців. Частіше це поворотна фінансова допомога, позики працівникам підприємства
Поточна дебіторська заборгованість		
Дебіторська заборгованість по розрахунках з покупцями		
341 (342)	Короткострокові векселі одержані в національній (іноземній) валюті	Відображаються отримані векселі строком погашення менше 12 місяців
361	Розрахунки з вітчизняними покупцями	Призначений для узагальнення інформації про розрахунки з покупцями за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем

Продовження табл. 2.2

1	2	3
362	Розрахунки з іноземними покупцями	Майже те ж саме, що і 361 рахунок, але по ЗЕД-контрактам. По цій заборгованості рахують курсові різниці та вона є монетарною. По цьому рахунку також передбачено нарахування резерву сумнівних боргів
364	Розрахунки за гарантійними забезпеченнями	Відображаються розрахунки за гарантійними забезпеченнями, що пов'язані із здійсненням операцій з деритивами
371	Розрахунки за виданими авансами	Ведеться облік заборгованості внаслідок авансу сплаченого постачальнику. По цьому субрахунку ведеться облік як по внутрішнім, так і по ЗЕД-контрактам. Сума боргу повністю включає суму яка була сплачена постачальнику
377	Розрахунки з іншими дебіторами	Ведеться облік поворотної фінансової допомоги строком погашення до 12 місяців та інших виді короткострокових позик. Також може використовуватися для обліку розрахунків з неосновних для підприємства господарських операцій
Дебіторська заборгованість по внутрішнім розрахункам		
372	Розрахунки з підзвітними особами	Ведеться облік розрахунків з працівниками, які мають скласти та поати в бухгалтерію авансови звіт
Дебіторська заборгованість по іншим розрахункам		
373	Розрахунки за нарахованими доходами	Нараховуються борги підприємству за банківськими відсотками, дивідендами та роялті
374	Розрахунки за претензіями	Нараховується борг постачальник або покуця за штрафами, пеня та неустойками, згідно умов договору або судовим рішенням
375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків	Нараховується борг по сумі завданих збитків, якщо винна осоа встановлена
378	Розрахунки з державними цільовими фондами	Ведеться облік заборгованості Пенсійного фонду по фінансованим ним виплатам (лікарняні, декретні, допомога на поховання та ін.)
379	Розрахунки за операціями з деритивами	Призначений для обліку розрахунків за операціями з деритивами. У кінці місяця субрахунок має бути закритий шляхом списання сальдо на рахунок доходів чи витрат відповідно

У своїй діяльності ТОВ «Портланд-Цемент» найбільш використовує субрахунок 361. За дебетом данного рахунку відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та

включені у вартість реалізації, за кредитом – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та інші види розрахунків. Дебетове сальдо рахунку показує заборгованість покупців та замовників за одержані продукцію (роботи, послуги) [39].

Оскільки субрахунок 361 «Розрахунки з покупцями та замовниками» використовується лише для обліку поточної дебіторської заборгованості за розрахункам за продукцію (товари, роботи, послуги), що виникає у ході основної діяльності підприємства, для відображення інших видів дебіторської заборгованості використовуються такі субрахунки:

1. субрахунок 371 «Розрахунки за авансами виданими». На цього рахунку відображаються суми авансів, що сплачені постачальникам, а за кредитом – суми заліку за одержаний від постачальника товар або прийняті роботи;

2. субрахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами». За дебетом даного рахунку відображаються суми, видані працівникам підзвіт, а за кредитом – вирачені кошти, найчастіше ці витрати пов'язані із відрядженнями співробітників. Сальдо по цьому рахунку може бути як дебетовим, так і кредитовим. Дебетове сальдо показує залишки коштів одержаних підзвіт, по яких ще не сдані в бухгалтерію авансові звіти, а кредитове показує перевитрату коштів, що підлягають компенсацію працівнику підприємством;

3. субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами». Ведеться облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними іншими дебіторами (наприклад, комісіонерами), за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків та за іншими операціями. За дебетом рахунку відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом - її погашення чи списання.

Інколи дебіторська заборгованість може виникати й на рахунках 5 та 6 класу. В ході господарської діяльності, у ТОВ «Портанд-Цемент» іноді виникає дебіторська заборгованість при здійсненні розрахунків з бюджетом за податками. Це пов'язано із операціями щодо нарахування та сплати податку на додану вартість, періодично сума податкового кредиту перевищує суму податкового зобов'язання. Сума перевищення відображається як дебетове сальдо на рахунку

641 «Розрахунки за податком на додану вартість», така сума залишається для погашення нарахувань з ПДВ в наступних звітних періодах.

Розглянемо типову кореспонденцію рахунків, що використовується на підприємстві, дані згрупуємо у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Типова кореспонденція рахунків з обліку дебіторської заборгованості на ТОВ
«Портланд-Цемент»

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
Відображення у обліку розрахунків з поточної дебіторської заборгованості			
1	Реалізована готова продукція (товари, роботи, послуги) покупцям за договірними цінами. Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	361 701	701 641
2	Надійшла оплата від покупця на поточний рахунок	311	361
3	Проведено взаємозалік заборгованості за отриманим раніше авансом	681	361
4	Проведено взаємозалік заборгованості при бартері	631	361
5	Нарахований дохід від дивідендів	373	361
6	Отриманий короткостроковий вексель	341	361
7	Нараховано штрафні санкції по договору з покупцем	374	715
8	Повернено покупцем продукцію	361	704
9	Списана безнадійна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, по якій не створювався резерв сумнівних боргів	944	361
10	Нараховані лікарняні і заборгованість Пенсійного фонду	378	663
Відображення у обліку розрахунків з виданих авансів			
11	Перерахований постачальникам за виробничі запаси, товари, роботи, послуги з поточного рахунку. Відображений податковий кредит з ПДВ.	371 641	311 644
12	Проведений взаємозалік заборгованості з виданого раніше авансу	631 (685)	371
13	Повернутий виданий раніше аванс	311	371
Відображення у обліку розрахунків з підзвітними особами			
14	Відображено видачу авансу, виданого працівнику на відрядження або на господарські потреби	372	311
15	Придбано підзвітною особою виробничі запаси, МШП, товари Відображений податковий кредит з ПДВ	20,22, 28 641	372 372
16	Наданий авансовий звіт підзвітною особою про фактично понесені витрати	91,92, 93,94	372
17	Повернуто залишок невикористаної суми підзвітною особою на поточний рахунок	311	372
18	Відображено перевитрату підзвітною особою сум понад встановленої норми	949	372

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4
Облік розрахунків з іншими дебіторами			
19	Нараховані доходи від передачі активів в операційну оренду	377	713
20	Видана позика працівникам підприємства (Надана тимчасова фінансова допомога іншим – організаціям)	377	311
21	Відображений дохід від реалізації оборотних активів (виробничих запасів, МШП тощо)	377	712
22	Проведені утримання з зарплати працівників у погашення заборгованості з позики, за товари в кредит, за виконавчими листами	661	377
23	Внесено гроші на поточний рахунок працівниками в погашення заборгованості з позики, за товари в кредит	311	377
24	Отримані грошові кошти від продажу оборотних активів	311	377
25	Відступлення права вимоги на кредитора	377	361
26	Отримання платежу від кредитора	311	377

Усі види дебіторської заборгованості мають відображення у фінансовій звітності підприємства. Оскільки ТОВ «Портланд-Цемент» подає фінансову звітність малого підприємства, розглянемо методику відображення за кожною з груп дебіторів саме на прикладі цієї форми звітності, дані наведемо у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності ТОВ
«Портланд-Цемент»

Вид заборгованості	Відображення на рахунку бухгалтерського обліку	Відображення у фінансовій звітності
1	2	3
Заборгованість за товар (чи послугу) господарській діяльності	Дебетове сальдо рахунка 361	Рядок 1125
Заборгованість по виданим авансам	Дебетове сальдо рахунка 371	Рядок 1155
Заборгованість по розрахунках з підзвітними особами	Дебетове сальдо рахунка 372	Рядок 1155
Інша дебіторська заборгованість	Дебетове сальдо рахунка 377	Рядок 1155

Операції з продажу продукції враховуються в розрізі договорів з покупцями і замовниками, а аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками та за авансами виданими на досліджуваному підприємстві ведеться за кожним замовником та дебітором окремо, а також за пред'явленими до сплати рахунками

та за кожною операцією. Регістрами аналітичного обліку є «Аналіз рахунку» чи «Аналіз субконто» за відповідним рахунком.

Як бачимо, кореспонденція рахунків з обліку дебіторської заборгованості на підприємстві відповідає вимогам Інструкції про застосування плану рахунків.

Перейдемо до неменш важливого об'єкта бухгалтерського обліку, а саме зобов'язань. Зобов'язання - це заборгованість підприємств, яка виникла в результаті минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди. Залежно від терміну погашення реальні зобов'язання поділяються на поточні і довгострокові. Довгострокові зобов'язання - це зобов'язання, які повинні бути погашені протягом більше 12 місяців, або протягом періоду більшого, ніж один операційний цикл підприємства з дати балансу, якщо такий цикл становить більш 12 місяців. Поточні зобов'язання - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу [28].

В процесі здійснення господарської діяльності, підприємство вступає в розрахункові відносини з іншими організаціями та особами. Організація обліку розрахунків із постачальниками повинна забезпечувати своєчасну перевірку розрахунків та попередження прострочення кредиторської заборгованості. Форма розрахунків зазвичай визначається в договорах, що укладаються між контрагентами, за згодою сторін.

Основними завданнями організації обліку кредиторської заборгованості є:

1. класифікація кредиторської заборгованості;
2. чітке документування розрахунків;
3. повна та своєчасна реєстрація даних первинного обліку в бухгалтерських регістрах;
4. правдиве та повне відображення інформації щодо зобов'язань в фінансовій звітності підприємства.

Від класифікації кредиторської заборгованості напряму залежить її відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку. Як ми зазначали вище,

кредиторська заборгованість в першу чергу ділиться на довгострокову і поточну. А поточну, в свою чергу, можна розділити за такими формами:

1. комерційна – на основі договорів з господарської діяльності (купівлі-продажу товарів чи послуг, надходжень попередньої оплати за них);
2. на відносинах позики (кредиту) – коли одна сторона кредитує іншу, вона може бути процентна (наприклад, кредити банку) та безпроцентна (поворотна фінансова допомога);
3. на основі забезпечення боргу цінними паперами – коли розрахунки відбуваються цінними паперами (вексель, облігація тощо);
4. на основі відносин з державою – податки та збори, що виникають в результаті подачі звітності кожним господарюючим підприємством.

Наведемо основні рахунки для обліку кредиторської заборгованості згідно з Планом рахунків в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Основні рахунки для обліку кредиторської заборгованості

Субрахунок	Назва	Прзначення
1	2	3
Грошова		
601	Короткострокові кредити банків у національній валюті	Відображуються суми заборгованості банкам за наданий кредит строком повернення до 12 місяців з дати балансу
611	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті	Відображається облік частини довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу
621	Короткострокові векселі в національній валюті	Відображається видача векселів в забезпечення поставок постачальників чи інших кредиторів
631	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Ведеться облік розрахунків з постачальними та підрядниками за одержані ТМЦ, виконані роботи та надані послуги
641,642, 643, 644	Розрахунки за податками і платежами	Призначений для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за всіма видами платежів до бюджету
651	Розрахунки за страхуванням	Відображаються розрахунки по обліку відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування
661	Розрахунки за виплатами працівникам	Призначений для узагальнення інформації про розрахунки за виплатам працівникам

Продовження табл. 2.5

1	2	3
671	Розрахунки нарахованими дивідендами за	Призначений для узагальнення інформації про розрахунки з засновника та учасниками товариства, пов'язані з розподілом власного капіталу
685	Розрахунки з іншими кредиторами	Відображаються розрахунки з іншими кредиторами, що не увійшли до інших рахунків
Товарна		
681	Розрахунки за авансами одержаними	Ведеться облік одержаних авансів під поставку ТМЦ або виконання робіт

Вкрай важливим є коректне віднесення кожної операції до рахунку бухгалтерського обліку, оскільки при помилковому віднесенні буде викривлено результат діяльності підприємства (рис 2.1)

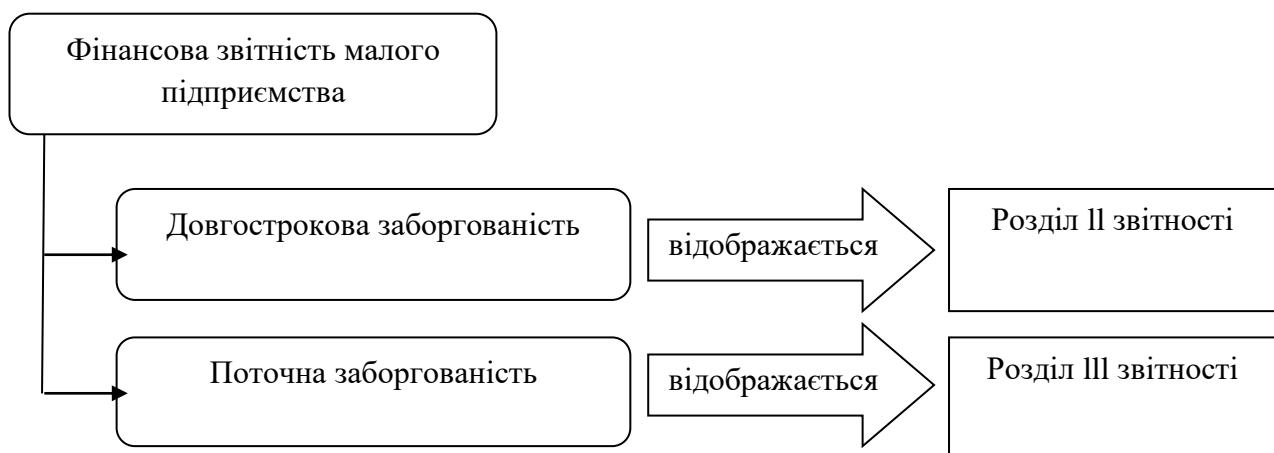

Рисунок 2.1 – Відображення видів кредиторської заборгованості в розділах фінансової звітності малого підприємства

Також потрібно мати на увазі: якщо по одному контрагенту існує незакрита дебіторська і кредиторська заборгованість, то її згортати заборонено. Виключенням є оформлений згідно з чинним законодавством (наприклад, актом чи договором) взаємозалік заборгованості.

Розглянемо основні бухгалтерські проведення з виникнення та обліку зобов'язань, дані наведемо у таблиці 2.6

Таблиця 2.6

Основні бухгалтерські проведення з обліку зобов'язань, що використовуються у

ТОВ «Портланд-Цемент»

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Виникнення кредиторської заборгованості по розрахункам			
1	Оприбуткували товари	281	631
	Відобразили податковий кредит з ПДВ	6442	631
	Постачальник зареєстрував податкову накладну в ЄРПН	6411	6442
2	Отримали послуги від неплательника ПДВ	92	631
3	Списали адміністративні витрати на фінансовий результат операційної діяльності	791	92
Отримання банківського кредиту			
4	Отримали кредит строком погашення до 12 місяців	311	601
5	Нарахували відсотки за кредитом	952	684
6	Списали витрати за кредитом на фінансовий результат	792	952
Отримання поворотної фінансової допомоги			
7	Отримали на рахунок поворотну фінансову допомогу строком 10 місяців	311	685
Нарахування заборгованості з розрахунків з бюджетом та державними фондами			
8	Нарахували зобов'язання з податку на прибуток	981	6413
9	Нарахували ПДФО із зарплати	661	6412
10	Нарахували військовий збір із зарплати	661	642
11	Нарахували ЕСВ за зарплату адміністрації	92	651
12	Нарахована зарплата адміністрації	92	661
13	Списали адміністративні витрати на фінансовий результат	791	92
Нарахування штрафів, пені			
14	Нарахували штраф за неналежне виконання умов договору купівлі-продажу	948	685
15	Нарахували штраф за несвоєчасне подання декларації	948	642
16	Нарахували пеню за несвоєчасну сплату податку	648	642
Нарахування дивідендів			
17	Нарахували дивіденди учасникам через розподіл прибутку	441	443
		443	671
18	Сплатили авансовий внесок з податку на прибуток	641	311
19	Сплатили дивіденди учаснику	671	311

Кредиторська заборгованість кожного підприємства, по аналогії із дебіторською, має обов'язкове відображення у фінансовій звітності.

Наведемо відображення цього виду заборгованості на прикладі фінансової звітності малого підприємства (табл. 2.7)

Таблиця 2.7

Відображення кредиторської заборгованості у фінансовій звітності малого підприємства

Вид заборгованості	Відображення на рахунку бухгалтерського обліку	Відображення у фінансовій звітності
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	Дебетове сальдо рахунка 641,642,651	Рядок 1135
У тому числі з податку на прибуток	Дебетове сальдо рахунку 641	Рядок 1136
Інша поточна дебіторська заборгованість	Дебетове сальдо рахунка 66, 68	Рядок 1155
Інші оборотні активи	Дебетове сальдо рахунка 643	Рядок 1190
Короткострокові кредити банків	Кредитове сальдо рахунка 601, 684	Рядок 1600
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Кредитове сальдо рахунка 631	Рядок 1615
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	Кредитове сальдо рахунка 641, 642	Рядок 1620
Поточна кредиторська заборгованість у тому числі з податку на прибуток	Кредитове сальдо рахунка 641	Рядок 1621
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	Кредитове сальдо рахунка 65	Рядок 1625
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	Кредитове сальдо рахунка 66	Рядок 1630
Інші поточні зобов'язання	Кредитове сальдо рахунка 671, 672, 681,685,644	Рядок 1690

Як бачимо із викладеного вище дебіторська та кредиторська заборгованість суттєво впливає на фінансово-економічний стан підприємства, має відображення у фінансовій звітності, тому вкрай важливу роль має організація коректного обліку та відображення даних у бухгалтерському обліку підприємства.

2.3 Документальне оформлення операцій в оптовій торгівлі

Основним завданням бухгалтерського обліку на підприємствах оптової торгівлі є контроль за виконанням договірних поставок товарів постачальниками, продажем товарів покупцям, контроль за станом товарних запасів. Договір є необхідною організаційно-правовою формою зв'язку між

постачальниками та покупцями. В торгівлі найчастіше застосовують такі види договорів:

1. купівлі-продажу - це договір, за яким одна сторона зобов'язується передати товар у власність іншій стороні, а інша сторона зобов'язується прийняти товар та оплатити узгоджену суму грошей; за договором купівлі-продажу товар використовується покупцем на власний розсуд;

2. постачання - за цим договором постачальник, що здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати покупцю товар (власновиробленого або закупленого) в обумовлені строки та за обумовлену ціну, для використання в підприємницькій діяльності чи в інших цілях, не пов'язаних з особистими. Саме цей вид договору є найбільш розповсюдженим в оптовій торгівлі;

3. товарообмінна угода - предметом договору міни (чи бартерним) є обмін одного товару на інший, при чому ці товари можуть бути як рівноцінні, так і нерівноцінні;

4. договір комісії - це договір за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язана за дорученням іншої сторони (комітент) за винагороду виконати угоду від свого імені, але за рахунок комітента;

5. договір консигнації- вид договору за яким іноземна фірма-експортер в Україну (консигнант) постачає товар на склад відчизняного посередника (консигнатора) і доручає йому за винагороду здійснити подальшу реалізацію цього товару у встановлений строк.

Залежно від умов постачання, що зазначені у договорі, приймання товару може здійснюватись:

– на складі підприємства-покупця, якщо доставка товару здійснюється підприємством-продавцем;

– на складі підприємства-продавця, якщо доставка товару здійснюється підприємством-покупцем;

– у місці розвантаження транспортних засобів, розпечатування опломбованих транспортних засобів та контейнерів або на складі перевізника,

якщо доставка здійснюється підприємствами залізничного, повітряного, водного, автомобільного транспорту.

Приймання товарів на складі здійснюється матеріально відповідальною особою на підставі товаросупровідних документів. У випадку відсутності таких документів або деяких із них приймання товару не призупиняється, а складаються акти про фактичну наявність отриманого товару із зазначенням документів, яких не вистачає.

Товари, що надійшли на оптові склади, приймаються на підставі: рахунків-фактур; товарнотранспортних накладних; акта приймання товарів без рахунка постачальника; податкової накладної [16].

Для документального оформлення руху товарів на підприємствах оптової торгівлі використовують первинні документи наведені на рисунку 2.2

Розглянемо більш ретельно характеристику основних первинних документів, що використовуються в обліку продажу товарів в оптовій торгівлі:

1) Рахунок-фактура – комерційний документ, що виписується продавцем на ім'я покупця після замовлення ним товару, він містить відомості про товар та ціну його продажу

2) Видаткова накладна – це первинний документ, який виписує постачальник щоб підтвердити факт передачі товару покупцеві.

3) Транспортна накладна – це документ, що підтверджує факт переміщення товару для всіх учасників процесу. Вид накладної на переміщення може залежити від виду транспорту, що використовується (наприклад, для перевезення залізничним транспортом – це залізнична накладна, а для автотранспорту – товарно-транспортна).

4) Сертифікати відповідності (чи якості) – документ, що підтверджує походження товару, його якість згідно ДСТУ чи ТУ та інше.

5) Податкова накладна - це документ, яким користуються платники ПДВ для обліку податкового зобов'язання та податкового кредиту.

6) Платіжна інструкція - розрахунковий документ, який містить доручення платника банку, здійснити переказ визначеної в ньому суми коштів зі свого рахунку на рахунок отримувача

7) Довіреність - це письмовий документ, який одна особа видає іншій для представництва перед третіми особам. Зазвичай видається для отримання ТМЦ від підприємства, коли отримувачем є та особа, що немає права підпису згідно до установчих документів.

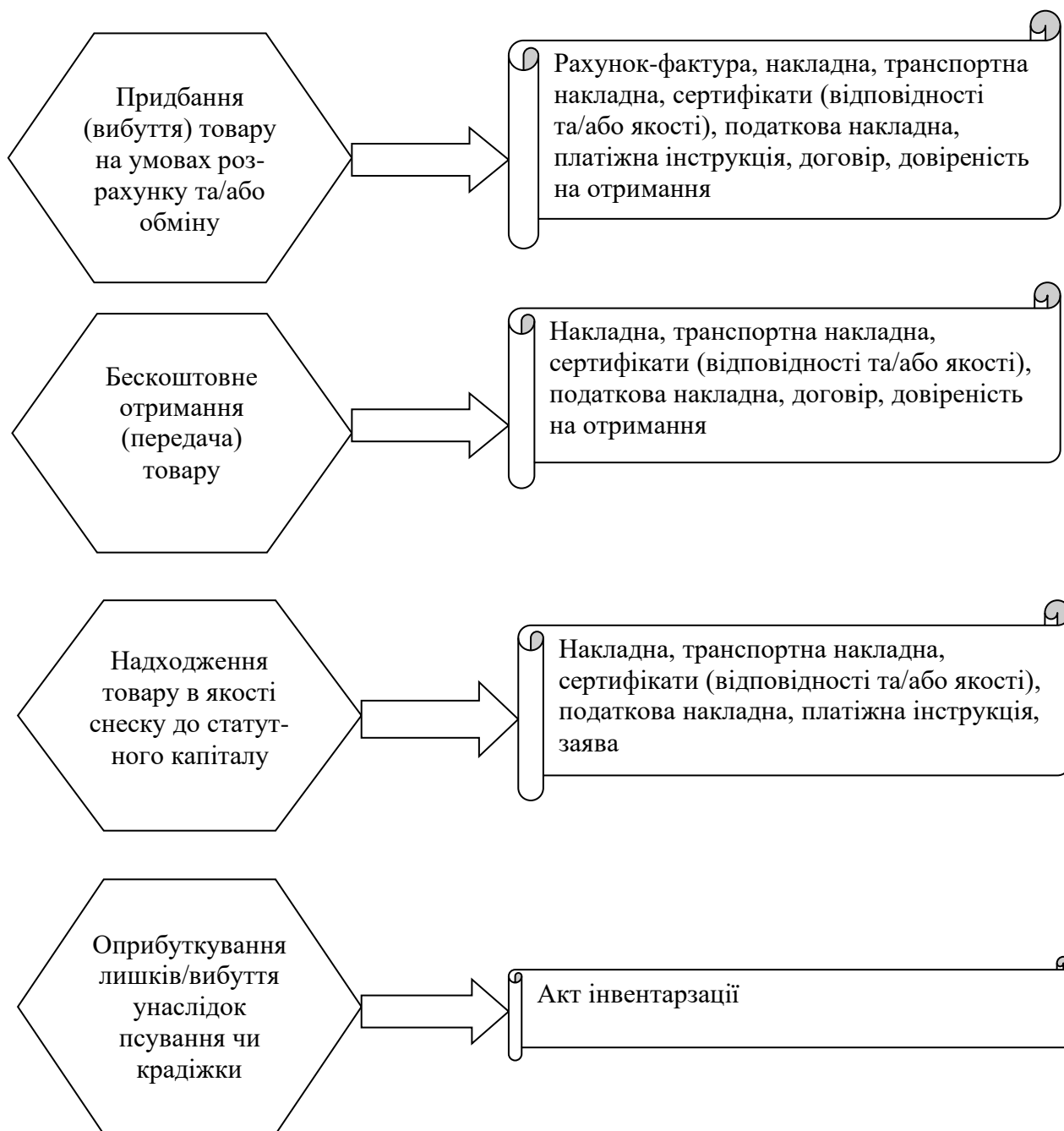

Рисунок 2.2 – Супровідні документи з обліку товарів в оптовій торгівлі

Основним документом, що регулює порядок бухгалтерського обліку руху товарів, є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», згідно з яким запаси визнаються активами, якщо існує ймовірність того, що підприємство одержить у майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [26].

Первісною вартістю товарів, придбаних за плату, є собівартість товарів, що складається з фактичних витрат:

- сум, що сплачуються відповідно договору постачальнику, за винятком непрямих податків;
- сум ввізного мита;
- сум непрямих податків пов'язаних з їх придбанням, що не відшкодовуються підприємству;
- транспортно-заготівельних витрат (включають витрати на заготівлю товару, оплат вантажно-розвантажувальних робіт, транспортування до місця використання);
- інших витрат, безпосередньо пов'язаних із придбанням товарів і доведенням їх до стану, придатного для використання, втрат і нестач товарів у межах норм природного убутку, виявлених у процесі оприбуткування, що мали місце під час їх транспортування.

Облік транспортних витрат ведеться на субрахунку 289 рахунку 28 «Товари». Для визначення суми ТЗВ використовують два методи:

- прямого розподілу ТЗВ (використовується тоді, коли можна вірогідно визначити суму таких витрат);
- за середнім відсотком (сума ТЗВ у процесі надходження товарів на підприємство між одиницями товарів не розподіляється, а враховується на субрахунку 289).

Облік товарів в оптових підприємствах відбувається на рахунку 28 «Товари», зокрема на субрахунку 281 «Товари на складі», на якому ведуть облік наявності та руху товарних запасів, що знаходяться на оптових і розподільчих

складах. За дебетом субрахунку 281 відображають надходження товарів, за кредитом – реалізацію товарів.

Облік надходження товарів на підприємствах торгівлі варто розділяти на 4 етапи:

- планування потреб у товарах;
- закупівля товарів;
- надходження товарів;
- розрахунок з постачальниками.

Спосіб плануванням потреб є оптимальним способом обліку, оскільки дозволяє контролювати весь процес від замовлення до придбання товару, автоматично формувати замовлення постачальникам на основі плану потреб, передбачає контроль і аналіз обсягів замовлень [6].

Реалізація товарів в сфері оптової торгівлі може бути здійснена двома способами: зі складів та транзитом. Облік реалізації товару із оптових складів передбачає своєчасне відображення інформації, зафіксованої в первинних документах, в бухгалтерському обліку. Основні бухгалтерські записи наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Основні бухгалтерські проведення з обліку реалізації товарів з оптового складу підприємства

Зміст операції	Д-т	К-т	Сума
Передплата			
1	2	3	4
Отримано гроші від покупця	311	681	За договірною вартістю
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	643	641	В сумі нарахованих податкових зобов'язань
Відображена реалізація товару	361	702	Договірна вартість, щр вказана в документах на відвантаження
Списано податкові зобов'язання при відвантаженні товарів	702	643	В сумі нарахованих зобов'язань
Списано на фінансовий результат чистий дохід від реалізації товарів	702	791	Договірна вартість без ПДВ
Відображено собівартість реалізованих товарів	902	281	Купівельна вартість товару
Списано на фінансовий результат собівартість реалізованих товарів	791	902	Купівельна вартість товару

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4
Закрито розрахунки за авансами	681	361	Договірна вартість, що вказана в документах на відвантаження
Наступна оплата			
Відвантажено реалізацію товарів за продажними цінами	361	702	Договірна вартість, що вказана в документах на відвантаження
Нарахована сума податкових зобов'язань з ПДВ	702	641	В сумі нарахованих податкових зобов'язань
Списано на фінансовий результат чистий дохід від реалізації товарів	702	791	Договірна вартість без ПДВ
Відображено собівартість реалізованих товарів	902	281	Купівельна вартість товару
Списана собівартість реалізованих товарів	791	902	Купівельна вартість товару
Отримано грошові кошти від покупця	311	361	За договірною вартістю

Реалізацію товарів транзитом можна здійснювати двома способами: з участю підприємства у розрахунках і без участі. При реалізації товару транзитом з участю підприємства в розрахунках оптове підприємство, на підставі укладених договорів з постачальником і покупцем, виписує наряд постачальнику, в якому зазначає перелік товарів, що повинні бути відвантажені. Копію даного наряду відправляють також покупцю. На відвантажені товари постачальник виписує розрахунково-платіжні документи, один комплект направляється покупцю, другий – оптовому підприємству, на підставі яких воно повинно утримати платежі за реалізовані товари з покупця та перерахувати їх постачальнику. Операції при транзитній реалізації з участю в розрахунках відображаються в системі рахунків бухгалтерського обліку, аналогічно обліку реалізації товарів зі склад, але без рахунку 281.

При транзитній реалізації без участі в розрахунках оптове підприємство виконують роль лише посередника: воно заключає договори із постачальником та покупцем на поставку товарів та контролює їх виконання. Розрахунки з постачальником здійснює сам одержувач товарів. А оптове підприємство-посередник отримує винагороду за організацію реалізації товарів транзитом.

Висновки до розділу 2

У другому розділі розглянуто організацію бухгалтерського обліку, облікової політики та етапів облікового процесу підприємства оптової торгівлі, а також достовірне ведення бухгалтерського обліку. Оглянуто обліковий процес на прикладі ТОВ «Портланд-Цемент».

Облікова політика затверджена наказом по підприємству та виконується на усіх етапах обліку. Формування інформації щодо дебіторської та кредиторської заборгованості забезпечується на відповідних рахунках, передбачених планом рахунків бухгалтерського обліку, а саме: 36, 37, 38, 63, 64, 65, 66, 68. Розглянуто кореспонденцію субрахунків та відображення сальдо даних субрахунків у фінансовій звітності.

Також було розглянуто облік руху товарів на підприємстві оптової торгівлі з відображення інформації за допомогою базових бухгалтерських проведення.

Базою для формування облікової бухгалтерської інформації на ТОВ «Портланд-Цемент» виступає програмне забезпечення Business Automation Software (BAS), для обміну первинними документами з контрагентами та подачі звітності у контролюючі органи використовується програмний комплекс М.Е.Дос.

Також розглянуто типові форми первинної документації, що використовується на торговельному підприємстві, а саме: різні види договорів; видаткові, податкові та товаро-транспортні накладні; рахунки; платіжні інструкції, тощо; їх відображення на рахунках обліку, відповідальність осіб та графік документообігу.

3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКОВОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Аналіз стану управління фінансовим циклом та розрахунковою дисципліною підприємства торгівлі

Одним із основних завдань управління компанії є ефективне використання наявних ресурсів, особливо найбільш обмежених, як грошові кошти. Основні цілі управління операційною діяльністю також повинні відповідати і фінансовим цілям підприємства, а саме: забезпеченням необхідного рівня ліквідності, підтримки необхідного розміру власного капіталу і грошових потоків. У короткостроковій перспективі успіх в управлінні даними процесами залежить від оптимального використання всіх оборотних активів підприємства на основі обрання оптимальної моделі фінансування основної діяльності підприємства, що можна ідентифікувати через тривалість фінансового циклу підприємства.

Фінансовий цикл торговельного підприємства є параметром, що характеризує три стадії руху оборотного капіталу: рух товарних запасів, оборот дебіторської і кредиторської заборгованостей. Тривалість фінансового циклу вимірюється різницею між сумарною тривалістю обороту запасів та дебіторської заборгованості і періодом обертання кредиторської заборгованості в тому ж часовому проміжку [7].

На фінансовий цикл підприємства впливає безліч чинників, що можна класифікувати за такими ознаками:

1. екзогенні (чинники зовнішнього походження) – це група чинників зовнішнього походження, що визначаються умови функціонуванні підприємства;
2. ендогенні (чинники внутрішнього походження) – що залежать від специфіки та характеру діяльності самого підприємства.

Фінансовий цикл торговельного підприємства включає чотири стадії:

1. Закупівля ТМЦ у постачальників;
2. Реалізація ТМЦ покупцям;

3. Отримання дебіторської заборгованості за реалізовані товари;
4. Погашення кредиторської заборгованості за товари.

Схематично фінансовий цикл підприємства торгівлі можна зобразити на рисунку 3.1 як повторювальний у часі процес обороту грошових коштів.

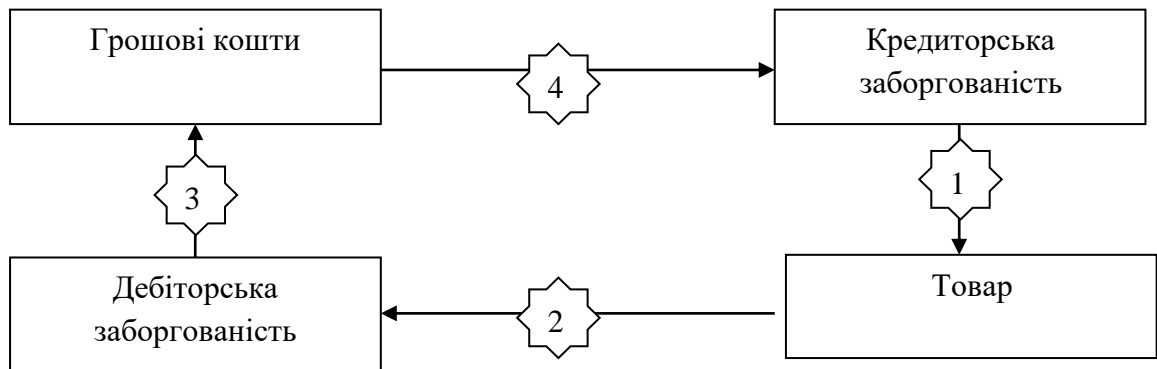

Рис. 3.1 – Приклад фінансового циклу підприємства торгівлі

Фінансовий цикл починається з моменту оплати за придбані у постачальників матеріали (погашення кредиторської заборгованості) і закінчується в момент одержання грошей від покупців за відвантажену продукцію (погашення дебіторської заборгованості). Фінансовий цикл закінчується після закінчення періоду обороту кредиторської заборгованості. Тривалість фінансового циклу менше тривалості операційного циклу на величину періоду обороту кредиторської заборгованості з врахуванням періоду обороту авансів, тобто більше на період обороту виданих авансів і менше на період обороту авансів отриманих.

Насамперед, особливості формування фінансового циклу на підприємстві торгівлі, залежать від договірних умов з контрагентами. У практиці торговельного менеджменту можна виділити три основні підходи:

– класичний – товари закуповуються у постачальників на умовах відстрочення платежу та реалізуються покупцям також на умовах відстрочення платежу (рис.3.2 (а));

– на умовах передплати постачальникам – грошові кошти перераховуються постачальникам ще до моменту надходження товарів на підприємство, тобто у підприємства виникає дебіторська заборгованість за виданими авансами, а покупцям товар реалізується або на умовах відстрочення платежу, або на умовах негайної оплати (рис. 3.2 (б));

– на умовах передплати від покупців – реалізація товару відбувається на основі передплати за товар від покупців, тобто гроші від покупців надходять на рахунки підприємства у вигляді кредиторської заборгованості за отриманими авансами (рис. 3.2 (в)).

Зобразимо всі три підходи на рисунку 3.2

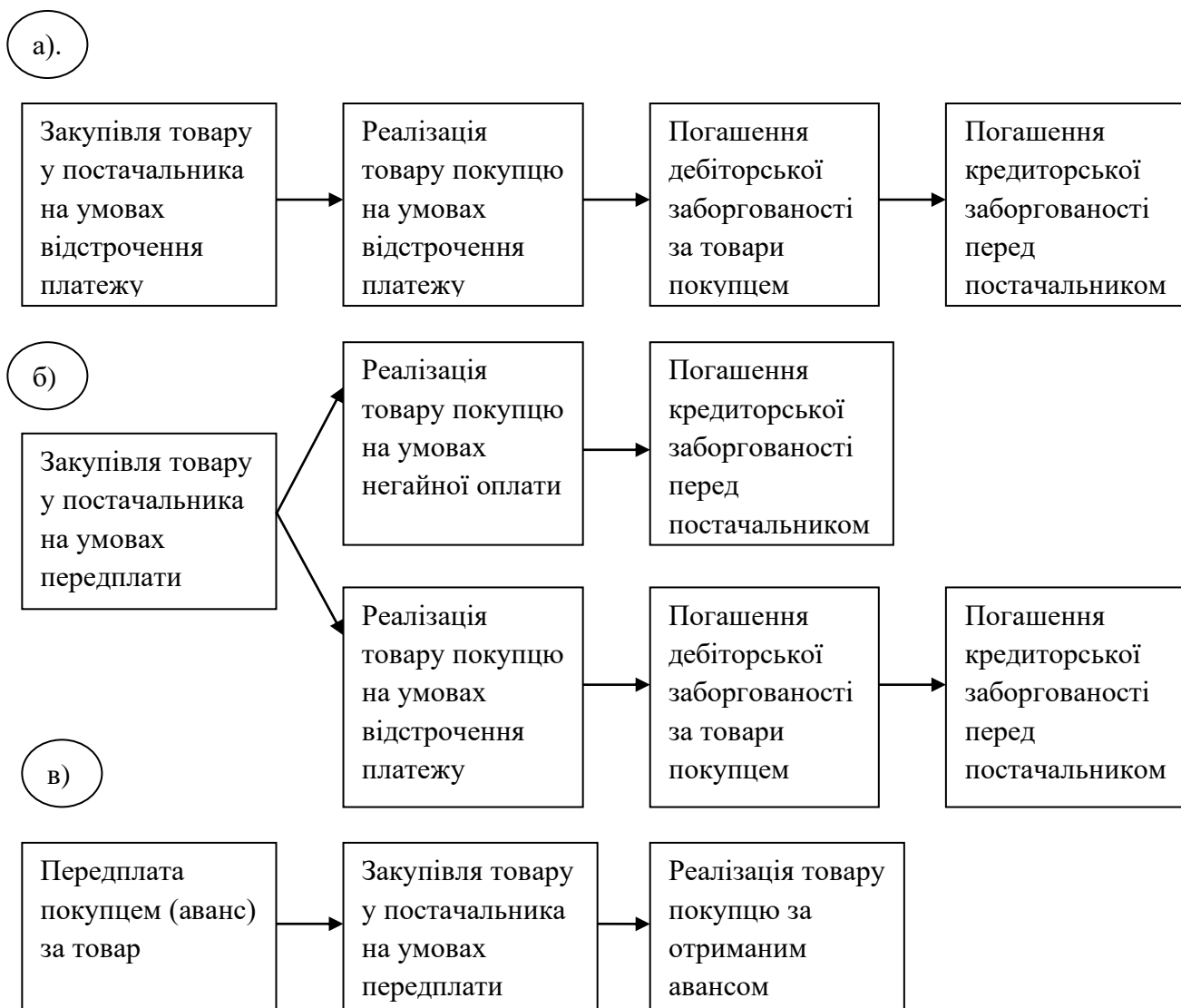

Рисунок 3.2 – Основні підходи формування фінансового циклу на підставі типових договірних умов

Тривалість фінансового циклу (ТФЦ) на підприємстві торгівлі можна розрахувати за наступною формулою:

$$\text{ТФЦ} = \text{ТЗ} + \text{ТДЗ} - \text{ТКЗ} \quad (3.1)$$

де, ТЗ – середня тривалість обороту запасів товару (в днях);

ТДЗ – середня тривалість обороту дебіторської заборгованості (в днях);

ТКЗ - середня тривалість обороту кредиторської заборгованості (в днях).

Розрахунок ТЗ, ТДЗ і ТКЗ проводиться за формулами:

$$\text{ТЗ} = 360 / \left(\frac{C}{Z_{\text{ср.}}} \right) \quad (3.2)$$

$$\text{ТДЗ} = 360 / \left(\frac{B}{DZ_{\text{ср.}}} \right) \quad (3.3)$$

$$\text{ТКЗ} = 360 / \left(\frac{C}{KZ_{\text{ср.}}} \right) \quad (3.4)$$

де, $Z_{\text{ср.}}$ – середні запаси (у грошовій одиниці);

$DZ_{\text{ср.}}$ – середня дебіторська заборгованість за період 360 днів;

$KZ_{\text{ср.}}$ – середня кредиторська заборгованість за період 360 днів;

B – виручка від реалізації;

C – собівартість реалізації.

Позитивне значення тривалості фінансового циклу виникає внаслідок значного зниження обсягів кредиторської заборгованості одночасно із зростанням дебіторської заборгованості, що призводить до "вимивання" грошей з підприємства, виникненню потреби в додатковому залученні капіталу для поповнення оборотних коштів.

Від'ємне значення тривалості фінансового циклу є свідченням того, що підприємство в середньому отримує від клієнтів гроші раніше, ніж здійснює платежі своїм кредиторам.

За умови, якщо фінансовий цикл підприємства дорівнює "0", терміни надходження грошових коштів від дебіторів підприємства співпадають із термінами їх повернення кредиторам. Така ситуація є прийнятною для забезпечення безперервного функціонування підприємства, однак, має певний недолік, пов'язаний із неможливістю накопичення грошових коштів на рахунках.

Таким чином, доходимо до висновку, що тривалість фінансового циклу характеризує кількість днів між погашенням кредиторської та дебіторської заборгованістю. Зменшення цього показника є позитивним моментом у діяльності підприємства, але його від'ємне значення свідчить про нестачу грошових коштів і означає, що підприємство «живе у борг».

Також важливим являється коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості. Він обчислюється шляхом відношення кредиторської до дебіторської заборгованості, що показує, скільки дебіторської заборгованості припадає на 1 гривню кредиторської, оптимальне значення даного коефіцієнта варіює від 0,9 до 1,0, тобто в ідеалі кредиторська заборгованість повинна на 10% перевищувати дебіторську.

Проведемо розрахунок фінансового циклу ТОВ «Портланд-Цемент» за вказаними формулами за період 2019-2021 роки, дані наведемо у таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Розрахунок показників фінансового циклу ТОВ «Портланд-Цемент»

№ з/п	Показник	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення показників (2021 - 2019 рік)
1	2	3	4	5	6
1	Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг, тис.грн	71315,3	30300,3	18064,40	-53250,90
2	Собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг, тис.грн	64976,6	26605,7	10798,7	-54177,90
3	Середньорічна вартість запасів, тис. грн..	876,75	910,2	913,1	36,35
4	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості, тис.грн.	21326,95	33375,7	39029,75	17702,80
5	Середньорічна величина поточної кредиторської заборгованості, тис. грн..	20193,85	31122,45	36283,2	16089,35
6	Коефіцієнт обертання запасів (п.2/п.3)	74,11	29,23	11,82	-62,29
7	Тривалість одного обороту запасів, днів (360/п.6)	4,85	12,32	30,98	26,13

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5	6
8	Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості (п.1/п.4)	3,35	0,91	0,46	-2,89
9	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів (360/п.8)	107,78	395,60	782,61	674,83
10	Коефіцієнт оборотності поточної кредиторської заборгованості (п.2/п.5)	3,22	0,85	0,29	-2,93
11	Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості, днів (360/п.10)	111,80	423,53	1200,0	1088,20
12	Тривалість фінансового циклу (п.7+п.9-п.11)	0,83	-15,61	-386,41	385,58
13	Коефіцієнт співвідношення поточної дебіторської до поточної кредиторської заборгованості (п.5/п.4)	0,95	0,93	0,93	-0,02

Як бачимо з таблиці 3.1 у 2021 році виникла тенденція колосального збільшення тривалості обороту і дебіторської, і кредиторської заборгованості, а також фінансовий цикл має дуже низьке від'ємне значення, це пов'язано з тим, що у зв'язку зі значною конкуренцією підприємство мусить надавати довготривалий комерційний кредит покупцям з одночасним отримання такого ж довготривалого комерційного кредиту від постачальників. У період з 2019 по 2021р. як дебіторська, так і кредиторська заборгованості збільшились майже в два рази, при падінні обсягу реалізації втричі. Як результат, кошти «заморожені» на рахунках наших дебіторів, що призводить до накопиченню у нас кредиторської заборгованості перед постачальниками. На мою думку, для вирішення ситуації що склалася, необхідно терміново провести інвентаризацію всієї дебіторської та кредиторської заборгованості, з виділенням сумнівної дебіторської заборгованості, по якій є ризик непогашення. Після проведення інвентаризації, необхідно обов'язково розрахувати та створити резерв сумнівних боргів на підставі класифікації заборгованості. Пропрацювати можливість проведення рефінансування дебіторської заборгованості. Плідна робота з дебіторської

заборгованістю дасть можливість прийняття рішень щодо кожного контрагента, виходячі из договірних умов та умовного визначення «стратегічності» кожного контрагента для нас. Стосовно кредиторської заборгованості розглянути питання щодо залучення додаткових джерел поповнення обігових коштів, як то довгострокові чи короткострокові кредити банків, для її погашення.

У середньому на підприємствах торгівлі України спостерігається загальна тенденція зростання показника тривалості фінансового циклу, це є ознакою погіршення умов фінансування операційної діяльності підприємств торгівлі. Окрім того, у сфері реалізації непродовольчих товарів спостерігається уповільнення обороту запасів, що також впливає на тривалість фінансового циклу.

Зважаючи на аналіз фінансового циклу, доходимо висновку, що важливе місце у досягненні фінансової стабільності підприємства займає своєчасне погашення кредиторської та стягнення дебіторської заборгованості. Нажаль, сучасний етап економічного розвитку нашої держави характеризується значним уповільненням платіжного обороту, що призводить до зростання дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах.

При формуванні кожного виду заборгованостей (як дебіторської, так і кредиторської) існують певні переваги та недоліки, що як негативно, так і позитивно впливають на діяльність підприємства (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Переваги та недоліки формування дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства торгівлі

Напрямок впливу на підприємство	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
1	2	3
Позитивний вплив на діяльність	1. Стимулювання збільшення обсягу продажу 2. Встановлення тривалих і стабільних ділових зв'язків із покупцями 3. Прискорення продажу запасів і, як слідство, зниження витрат на їх утримання	1. Додаткове фінансування оборотного капіталу 2. Зниження витрат на залучення капіталу 3. Зниження ризику витрат від інфляції

Продавження таблиці 3.2

1	2	3
Негативний вплив на діяльність	1.Вилучення коштів із обороту 2.Виникнення додаткових витрат на управління дебіторською заборгованістю 3.Виникнення ризику неповернення боргу, додаткових втрат від інфляції і зниження прибутку	1.Підвищення розміру зобов'язань 2.Виникнення втрат від недоотримання знижок на товар 3.Ризик втрати платоспроможності та фінансової стійкості

Основної задачею фінансового менеджменту суб'єкта господарювання є мінімізація негативного впливу заборгованостей на фінансовий стан та рівень прибутку підприємства, шляхом дотримання певного балансу у співвідношенні даних величин.

На сьогоднішній день обліковий процес дебіторської та кредиторської заборгованостей в нашій державі є таким, що викликає найбільшу кількість складнощів та суперечок. Причиною цього є існування проблеми неплатежів. Зазвичай, суб'єкти господарювання висувають на перший план вирішення власних завдань, а не фінансових зобов'язань перед партнерами. Недосконала платіжна культура вітчизняних підприємств часто призводить до того, що заборгованість стає не лише сумнівною, а й безнадійною. Щоб уникнути цього, необхідно формувати ефективне управління заборгованістю та належним чином організувати платіжну дисципліну [36].

Платіжна дисципліна полягає в дотриманні підприємств, організацій та установ обумовлених правил та принципів проведення розрахункових операцій. Платіжна дисципліна передбачає здійснення платежів за зобов'язаннями в повному обсягу та в обумовлені строки. Таким чином, забезпечення її виконання залежить від фінансового стану підприємства і, водночас, впливає на нього. Порушення розрахункової дисципліни є наслідком незадовільної роботи фінансового менеджменту підприємства або його незадовільного (або навіть кризового) фінансового стану.

Нині, унаслідок нестабільності економіки України, значно зросла проблема несвоєчасних розрахунків за відвантажену продукцію контрагентами, що

призводить до «вимивання» значної частки оборотних коштів на невизначений час. З огляду на це, досить важливим є створення резервів сумнівних боргів, що формуються з валового прибутку. Сумнівними боргами вважається така дебіторська заборгованість, що непогашена в обумовлені строки і незабезпечена гарантіями. При списанні з балансу сумнівного боргу відповідно зменшується сума створеного резерву в кореспонденції з рахунками обліку розрахунків з дебіторами. При додаванні невитраченої суми резерву сумнівного боргу до прибутку підприємства (наступного за їх створенням року), відповідно зменшується сума резерву та збільшується розмір оподаткованого прибутку.

Фактично, надання покупцеві відстрочки платежу – це надання йому товарного кредиту. Збитки від надання такого виду кредиту зазвичай оцінюють виходячи з розміру відсотка банку, що могло б отримати підприємство, якби покупець вчасно розрахувався за отриманий товар і гроші було б покладено на банківський депозит.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю дає змогу підприємству в повному обсязі використовувати фінансові ресурси, зменшувати ймовірність зростання безнадійних боргів і забезпечувати збільшення інвестиційних можливостей підприємства.

Кредиторська заборгованість найчастіше виникає під час розрахунків з постачальниками. По своїй сутності вона свідчить про використання у фінансово-господарській діяльності коштів, які не належать підприємству, але перебувають у нього в обороті. Обсяг кредиторської заборгованості підприємств в Україні зростає одночасно зі зростанням загальної дебіторської заборгованості. Це свідчить, що система платежів і розрахунків об'єктивно відображає кризовий стан справ у економіці в галузі виробництва і реалізації товарів, надання послуг, виконання робіт.

Зміцненню платіжної дисципліни сприяє запровадження санкцій за її порушення. В господарських відносинах санкцію можна розглядати як захід покарання за порушення обумовленого порядку здійснення господарсько-фінансової діяльності. Застосування санкцій спрямовано на зміцнення договірної,

кредитної, розрахункової, фінансової дисципліни і поліпшення роботи суб'єкта господарювання.

Залежно від того, які суб'єкти застосовують санкції, останні поділяються на договірні, банківські (кредитні), фінансові (рис. 3.3).

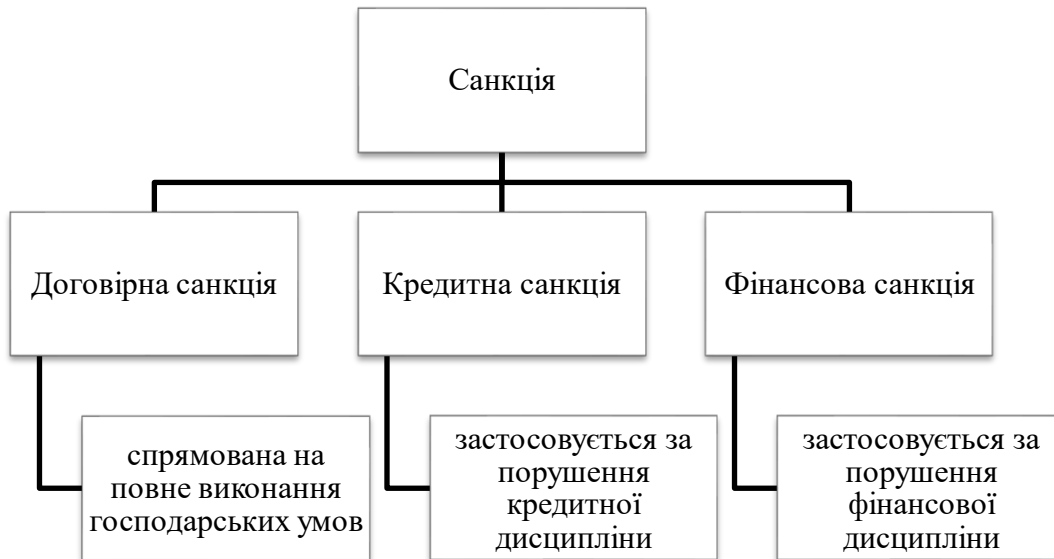

Рисунок 3.3 – Види санкцій

Отже, розрахунки – це важливий інструмент, що регулює економічні відносини між суб'єктами господарювання. Найважливіші фінансові показники, а саме: платоспроможність та ліквідність, обчислюються на підставі з облікових даних про заборгованість за розрахунками та характеризують фінансовий стан будь-якого підприємства зокрема і держави в цілому. Незабезпеченість підприємств власними оборотними коштами найчастіше викликана прорахунками в управлінні як дебіторською, так і кредиторською заборгованостям.

Дотримання платіжної дисципліни впливає не лише на виникнення кредиторської та дебіторської заборгованості, але й на формування оборотних активів суб'єкта господарювання та фінансової структури капіталу підприємства.

3.2 Управління товарними операціями

Діяльність будь-якого торгівельного підприємства неможливо уявити без товарних запасів та операцій з управління ними. Товарні запаси - це отримані або придбані товари, що призначені для перепродажу з метою отримання прибутку, тобто це товари, які очікують реалізацію. Товарні запаси є одним з елементів оборотного капіталу будь-якого торгівельного підприємства.

Згідно з пунктом 4 НП(с)БО 9 «Запаси» запасами є активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умови звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

При цьому визнати запаси активами можна тільки в разі обов'язкового додержання таких умов (згідно п. 5 НП(С)БО 9):

- підприємству перейшли ризики та вигоди, пов'язані з правом власності або правом повного господарського відання (оперативного управління) на придбані (отримані) запаси;
- підприємство здійснює управління запасами й контроль над ними;
- існує ймовірність отримання в майбутньому економічних вигід, пов'язаних з використанням запасів;
- вартість запасів може бути достовірно визначена [26].

Ще однією характерною рисою запасів, як оборотних активів, є те, що вони призначені для реалізації (або споживання) протягом одного операційного циклу (тобто 12 місяців з дати балансу).

Управління запасами – це складний комплекс певних заходів, спрямований на забезпечення максимально високого рівня обслуговування покупців при мінімізації поточних операційних витрат, пов'язаних з придбанням та утримуванням запасів.

Управління запасами на торговельному підприємстві потрібно розглядати саме через обліковий процес. Підприємства торгівлі самостійно розробляють та узгоджують графік документообігу, визначають права працівників на підписання документів. Підставою для записів у бухгалтерських регістрах є первинні документи, в яких зафіксовано факт здійснення господарської операції. На рахунках бухгалтерського обліку накопичується інформація з наступним узагальненням та відображенням її у звітності підприємства. Інформація на рахунках бухгалтерського обліку дає змогу приймати відповідні управлінські рішення стосовно процесу управління товарними запасами підприємства.

Представимо графічно формування інформації в обліковій системі, необхідної для управління товарними запасами торговельного підприємства на рис. 3.4

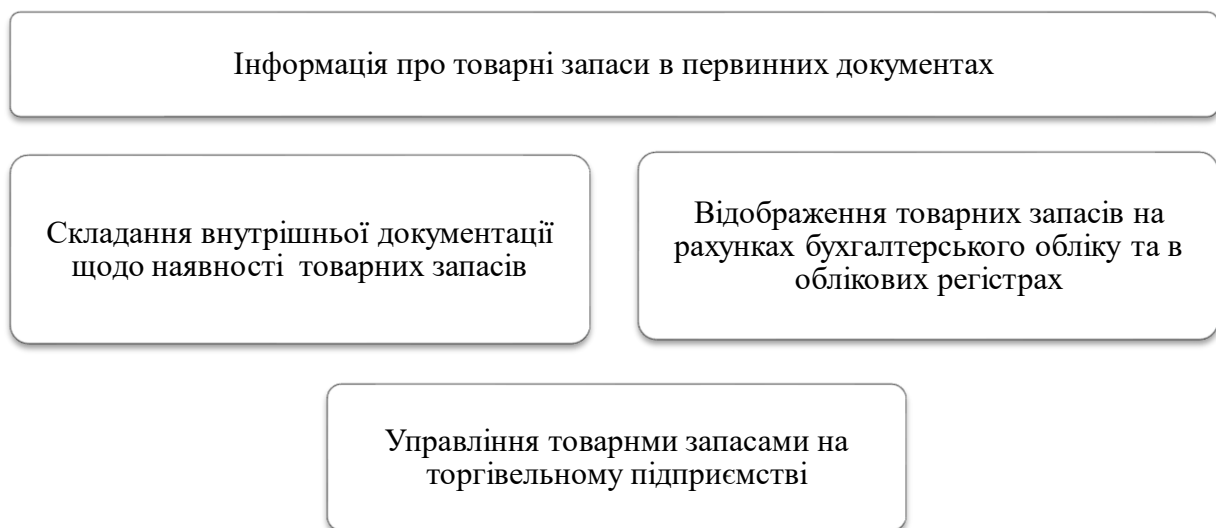

Рисунок 3.4 – Формування інформації щодо товарних запасів в обліку

Головними цілями та завданнями формування товарних запасів на підприємствах торгівлі є забезпечення достатнього асортименту для задоволення попиту покупців та ритмічності здійснення продажу для безперервної реалізації товарів.

Управління запасами має бути спрямоване на підвищення рентабельності та швидкості обігу вкладеного капіталу. Для цього у процесі управління товарними запасами вирішуються наступні завдання

- визначення цілей управління, аналіз стану товарних запасів;
- оперативний облік і контроль стану товарних запасів;
- здійснення економічних та організаційнотехнічних заходів із формування та регулювання товарних запасів і підтримання їх на оптимальному рівні (у певній відповідності з обсягом і структурою його продажу) [17].

Зважаючи на те, що основними функціями управління є організація, планування, мотивація й контроль, процес управління товарними запасами має здійснюватися ієрархічно за підсистемами різного рівня, що наведена на рис. 3.5

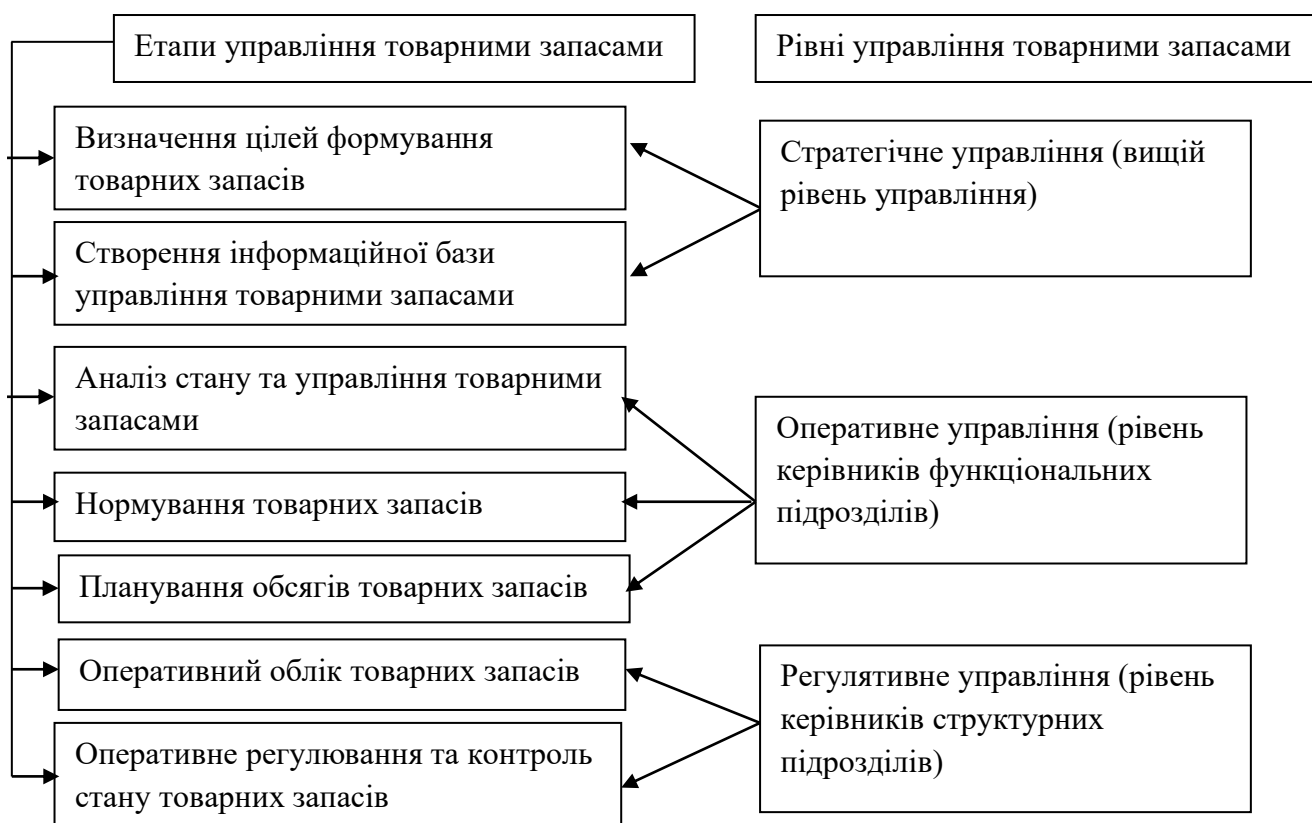

Рисунок 3.5 – Ієрархія системи управління товарними запасами

Управління товарними запасами базується на зборі та систематизації внутрішньої інформації (про фактичний стан товарних запасів, швидкість реалізації, відповідності попиту) та зовнішньої інформації (про кон'юнктуру

відповідного сегменту ринку та моніторингу товарної пропозиції щодо попиту через споживачів та пропозиції конкурентів).

Від менеджерів та керівників підприємства торгівлі потрібне вміння визначати необхідну величину запасів, розробляти графіки постачань, розраховувати оптимальні партії замовлень, організовувати зберігання запасів, узгоджувати вимоги логістики та маркетингу, регулярно проводити фінансовий аналіз потреб у запасах, розраховувати витрати, пов'язані із собівартістю запасів, а також враховувати політику цінову політику.

Для оптимізації торгівельних запасів використовуються різні методи та моделі. У практиці управлінського обліку для оптимізації запасів найбільш часто використовують метод ABC-аналізу та метод XYZ-аналізу.

ABC – аналіз ґрунтується на законі Парето: «20 % товарів диверсифікованого за асортиментом підприємства дають 80 % доходів, а 80 % товарів дають 20 % доходів». При ABC – аналізі запаси розбиваються на три класи:

а) клас А: 5 % виробничих запасів від об'єму в натуральному виразі дають 75 % вартості від загального об'єму запасів у вартісному виразі;

б) клас В: 20 % виробничих запасів від об'єму в натуральному виразі дають 20 % вартості від загального об'єму запасів у вартісному виразі;

в) клас С: 75 % виробничих запасів від об'єму в натуральному виразі дають 5 % вартості від загального об'єму запасів у вартісному виразі.

Наведемо принцип класифікації запасів на групи за їх важливістю у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Класифікація запасів за їх важливістю

Група запасів	Частка в загальному обсязі товарообороту в грошовому вимірі	Частка в загальному обсязі товарообороту в натуральному вимірі	Чи варто використовувати складні кількісні методи управління
Група А	75%	5%	Так
Група В	20%	20%	У деяких випадках
Група С	5%	75%	Не варто

Виходячи із результатів ABC-аналізу, особливу увагу слід звернути за управління запасами товарів, які потрапили в групу А. Ці товари мають найбільший вплив на товарний обіг компанії.

Якщо при ABC-аналізу виробничі запаси групувалися у відповідності з об'ємом і вартістю, то при XYZ-аналізі виробничі запаси розподіляються у відповідності із структурою споживання, точністю прогнозу їх використання у торговельному процесі та умовами закупівель, як це наведено у наступній таблиці (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Розподіл запасів при XYZ – аналізі

Клас запасів	Структура споживання і точність прогнозу	Умови закупки
X	Споживання постійне, немає коливань (сезонних), точність прогнозу висока	Синхронно прогнозу продажу
Y	Споживання коливається, точність прогнозу середня	Створення запасів
Z	Споживання не регулярне, точність прогнозу низька	Індивідуальні замовлення

Практика прийняття оптимальних та виважених управлінських рішень неможлива без інформації, що створюється бухгалтерією, тобто вхідної інформації про наявний фінансовий стан підприємства (рух активів, капіталу, зобов'язань тощо). Тобто облік є одним із головних елементів системи інформаційної підтримки управління, тобто є інструментом збору, обробки, передачі, узагальнення та інтерпретації інформації щодо діяльності суб'єкта господарювання взагалі, та витрат і прибутків, обумовлених рухом товарних запасів зокрема.

3.3 Шляхи оптимізації контролю за станом розрахункової дисципліни підприємства торгівлі

Вітчизняний бізнес останні роки знаходиться у стані економічної невизначеності через пандемію та військову агресію. Керівництво компаній має постійно відслідковувати ситуацію та ухвалювати відповідні управлінські рішення. Найбільш вразливим наразі є фінансовий цикл суб'єкта господарювання, зокрема, питання організації розрахункових операцій, управління рухом грошових коштів та заборгованістю.

Особливо гостро проблема управління дебіторською заборгованістю та розрахунковою дисципліною постає на підприємствах торгівлі, де існують певні особливості ведення операційної діяльності. Від механізму формування грошових потоків торговельного підприємства залежить тривалість фінансового циклу, який характеризує рух товарних запасів, оборот дебіторської та кредиторської заборгованостей [10].

В умовах економічної невизначеності розмір дебіторської заборгованості майже не піддається прогнозуванню, оскільки існує низка чинників, які спричиняють її. Особливої уваги потребує прострочена заборгованість. Причинами її виникнення можуть бути: об'єктивні обставини – тимчасовий брак коштів у дебітора на дату платежу; низький рівень платоспроможності дебіторів; форс-мажорні обставини; шахрайські дії з боку дебіторів. Для попередження фактів виникнення простроченої дебіторської заборгованості підприємствам оптової торгівлі доцільно використовувати: ретельний аналіз потенційних покупців на стадії ухвалення угоди; встановлювати обмеження під відвантаження (не відвантажувати наступну партію товару до оплати попередньої поставки); формувати резерв сумнівних боргів на підставі результатів аналізу щодо платоспроможності дебіторів [10].

Для ефективного управління заборгованістю суб'єктів господарювання слід систематично здійснювати її аналітичну оцінку та контролювати зміни,

як відбуваються у цій сфері. Насамперед фінансовий менеджмент підприємств торгівлі повинна цікавити інформація щодо:

- величини, складу і структури його заборгованості;
- якості заборгованості;
- частоти виникнення та погашення заборгованості;
- впливу заборгованості на фінансовий стан підприємства;
- доцільності вкладання коштів у заборгованість підприємства та інше.

Контроль над розрахунковою дисципліною на торговельному підприємстві є процесом розробки, погодження та реалізації управлінських рішень та шляхів оптимізації заборгованостей, що забезпечують запланований та необхідний рівень прибутку та оптимальний обсяг вільних коштів. Основні шляхи удосконалення системи управління та контролю заборгованістю підприємства представлені на рис. 3.6

Шляхи удосконалення системи управління та контролю над заборгованістю торговельного підприємства

Дебіторська заборгованість

статичний аналіз фінансової інформації, щодо дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання; інтерпретація значень основних фінансових показників та коефіцієнтів, що використовуються для такого аналізу; динамічний (трендовий) аналіз та оцінка тенденцій розвитку ситуації з погашенням контрагентами дебіторської заборгованості; обґрунтування оптимального терміну надання відстрочки оплати рахунків покупцями; рефінансування дебіторської заборгованості підприємства (використання факторингу та форфейтингу боргових вимог підприємства до третіх осіб для покриття поточної потреби у капіталі); контроль простроченої дебіторської заборгованості та попередження формування безнадійної заборгованості тощо.

Кредиторська заборгованість

статичний та динамічний аналіз формування та погашення кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання та її впливу на величину його грошових потоків; обґрунтування доцільності отримання відстрочки оплати рахунків постачальників, а також оптимального терміну такої відстрочки; попередження формування простроченої кредиторської заборгованості та забезпечення пролонгації кредиторської заборгованості тощо.

Рисунок 3.6 - Шляхи удосконалення системи управління та контролю над заборгованістю торговельного підприємства

На підставі рисунку 3.6 надходимо висновку, що основні шляхи оптимізації контролю за станом розрахункової дисципліни на підприємстві торгівлі умовно можна розділити на:

1. Фінансове планування
2. Інформаційно-аналітичне забезпечення
3. Фінансовий контролінг

Розглянемо детально запропоновані шляхи оптимізації.

По-перше – це фінансове планування, що представляє собою процес розробки планових показників та фінансових планів для підвищення ефективності роботи підприємства в майбутньому періоді. Фінансове планування базується на використанні його трьох основних систем (табл. 3.5):

1. Прогнозування фінансової діяльності
2. Поточне планування фінансової діяльності
3. Оперативне планування фінансової діяльності

Таблиця 3.5

Система фінансового планування та реалізація її на підприємстві торгівлі

Система фінансового планування	Форма реалізації	Період планування
Прогнозування фінансової діяльності	Розробка загальної фінансової стратегії та політики по основним напрямкам фінансової діяльності підприємства	До 3х років
Поточне планування фінансової діяльності	Розробка поточних фінансових планів по окремих аспектах фінансової діяльності	1 рік
Оперативне планування фінансової діяльності	Розробка та доведення до виконавців бюджетів, платіжних календарів, оперативних планових завдань по основних питаннях фінансової діяльності	Місяць (квартал)

Найважливішою системою фінансового планування на торговельному підприємстві є саме оперативне планування. Його мета полягає у передбаченні можливих негативних відхилень у рівні поточної платіжної спроможності підприємства та запобіганні їм. Оперативне планування платіжної дисципліни на

підприємстві проводиться за допомогою платіжного календаря, в якому, з одного боку, підраховуються очікувані надходження коштів за всіма напрямками, а з іншого - відображається очікуване вибуття коштів, з урахуванням градації від найбільш термінових платежів до тих, які можна відстрочити. Це дає змогу оцінити спроможність підприємства своєчасно і повністю виконувати всі свої зобов'язання.

По-друге, інформаційно-аналітичне забезпечення. Під ним розуміємо контроль над платіжною дисципліною та процес його вдосконалення, що спрямований на прийнятті більш ефективних управлінських рішень, поліпшенні діяльності підприємства, його конкурентоспроможності та прибутковості, створенні умов для забезпечення економічної безпеки господарюючого суб'єкта та стабільності його діяльності в майбутньому. Щодо раціоналізації інформаційного забезпечення для управління розрахунковою дисципліною, пропонується здійснювати наступні заходи [25]: аналіз складу, структури та динаміки змін заборгованості підприємства; моніторинг господарської та фінансової діяльності потенційних дебіторів та кредиторів (оцінювати фінансовий стан та платоспроможність, ринкову репутацію, імідж та інше); обґрунтування доцільності отримання відстрочки оплати рахунків від постачальників та оптимального терміну такої відстрочки; створення резерву сумнівних боргів за результатами інвентаризації розрахунків з контрагентами; пошук можливості для збільшення кількості покупців, для зменшення вірогідності ризику несплати боргу.

Політика управління дебіторською заборгованістю є частиною політики управління оборотними активами підприємства та частиною маркетингової політики, що спрямовані на розширення обсягу реалізації товарів та зменшення дебіторської заборгованості. Формування політики управління заборгованістю здійснюється на наступних етапах:

- Аналіз дебіторської заборгованост підприємств попередньому періоді;
- Формування принципів кредитної політики по відношенню до покупців товарів, в свою чергу розрізняють 3 типи кредитної політики:

- консервативний тип – спрямований на мінімізацію кредитного ризику;
 - помірний тип – орієнтується на середній рівень кредитного ризику при продажу товару з відстроченням платежу;
 - агресивний тип – спрямований на максимізацію додаткового прибутку за рахунок продажу товару у комерційний кредит, незважаючи на високий рівень кредитного ризику[45].
- Визначення суми коштів, що є можливість інвестувати в комерційний кредит, при розрахунку цієї суми слід враховувати планові обсяги реалізації товарів у кредит, період надання відстрочення платежу, середній період можливого прострочення платежів, коефіцієнт співвідношення собівартості та ціни реалізації товару у кредит;
- Формування кредитних умов, а саме: термін надання кредиту, розмір наданого кредиту, вартість надання кредиту (систему знижок при здійсненні негайних розрахунків за отриманий товар), система штрафів за прострочення виконання зобов'язань;
- Запровадження використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості, тобто переведення її в інші, більш ліквідні види оборотних активів: грошові кошти, поточні фінансові інвестиції тощо. Основними формами рефінансування є:
- факторинг – фінансова операція, що полягає в поступці продавцем права одержання коштів по платіжних документах на користь банку або спеціалізованого підприємства - «фактора», до якого переходять усі ризики, пов'язані з інкасацією борга. «Компанія-фактор» кредитує продавця по оплаті боргових вимог по платіжним документам у розмірі 70-90% від суми боргу (відсоток фінансування залежить від фактора ризику), а залишок суми 10-30% депонується банком до моменту повного погашення боргу покупцем. За здійснення такої операції «компанія-фактор» стягує з продавця комісійну плату у відсотках до суми платежа. Ефективність операції факторинга для продавця визначається шляхом порівняння витрат по цій операції із середнім рівнем відсотка банку по короткостроковому кредиту;

○ форфейтинг – це фінансова операція по рефінансуванню дебіторської заборгованості по експортному товарному кредиту шляхом передачі (індосаменту) перекладного векселя на користь банку (або факторингової компанії) зі сплатою йому комісійної винагороди. У результаті форфейтингу заборгованість покупця по товарному кредиту трансформується в заборгованість фінансову (на користь банку). Взагалі форфейтинг використовується при здійсненні довгострокових (багаторічних) експортних поставок і дозволяє експортерів негайно отримувати грошові кошти шляхом обліку векселів[45].

По-третє, фінансовий контролінг. На підприємстві торгівлі фінансовий контролінг являє собою контролюючу систему, яка забезпечує концентрацію дій на пріоритетних напрямках фінансової діяльності підприємства, виявлення відхилень фактичних результатів діяльності від прогнозованих та прийняття оперативних управлінських рішень щодо нормалізації діяльності. Внутрішній фінансовий контроль являє собою організований на підприємстві процес перевірки виконання і забезпечення реалізації всіх управлінських рішень в сфері фінансової діяльності з метою реалізації фінансової стратегії і попередження кризових ситуацій. Його функціями є: спостереження, визначення відхилення, діагностування, розробку рішень та коригування цілей.

Весь фінансовий контроль на підприємстві можна звести до трьох етапів:

- перевірка всієї облікової документації підприємства, також перевірка усіх актів звірки взаєморозрахунків із контрагентами;
- отримання документальних відомостей про можливість погашення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналіз фінансової звітності на предмет достовірності.

При організації всіх етапів контролінгу, для комфортного використання інформації її користувачами, потрібно їх деталізувати на наступними напрямками: контроль руху грошових коштів, контроль за формування дебіторської заборгованості, контроль за формування кредиторської заборгованості, контроль за виплатами працівникам, контроль за розрахунками з бюджетом за фондами (табл. 3.6)

Таблиця 3.6

Напрями контролю розрахункових операцій на підприємстві торгівлі

Напрямок контролю	Джерела інформації	Користувачі інформації
Контроль руху грошових коштів	Виписки банку, рахунки, план руху грошових коштів, бюджети	Керівництво, бухгалтерська та фінансова служби
Контроль за формуванням дебіторської заборгованості	Відомості розрахунків по дебіторській заборгованості, робочі аналітичні таблиці, довідники по клієнтам	Бухгалтерська служби, відділ продажів
Контроль за формуванням кредиторської заборгованості	Відомості розрахунків по кредиторській заборгованості, робочі аналітичні таблиці, довідники по постачальникам	Бухгалтерська служби, відділ закупівель
Контроль за виплатами працівникам	Відомості нарахування та виплат співробітникам, розрахунки по видам нарахувань співробітникам	Керівництво, бухгалтерська та фінансова служби
Контроль за розрахунками з бюджетом та фондами	Звітність підприємства по податкам та зборам	Керівництво, бухгалтерська та фінансова служби

Підсумовуючи вищезазначене, зазначимо, що моніторинг стану, своєчасності та обґрунтованості розрахунків торговельних підприємств з їх контрагентами є вирішальним для ефективного контролю та управління платіжною дисципліною підприємства торгівлі. Таким чином, внутрішній контроль дебіторської та кредиторської заборгованості спрямований на забезпечення ефективної роботи підприємства, комплексне відображення у бухгалтерському обліку господарських операцій за розрахунками з контрагентами та збереження активів у зв'язку зі своєчасним відстеженням сумнівної заборгованості.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі роботи проведено аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості, фінансового циклу та платіжної дисципліни ТОВ «Портланд-Цемент», а також розглянуто переваги та недоліки формування дебіторської та кредиторської заборгованостей та їх вплив на фінансовий цикл підприємства.

Розглянули етапи управління товарними запасами та методи їх оптимізації.

У заключній частині третього розділу було запропоновано шляхи оптимізації контролю за станом розрахункової дисципліни підприємства, що включають:

- поточне та оперативне планування фінансової діяльності;
- ретельний аналіз складу та структури дебіторської та кредиторської заборгованості;
- моніторинг фінансового стану потенційних дебіторів та кредиторів;
- підбір певного типу кредитної політики під певного дебітора;
- створення резерву сумнівних боргів;
- використання факторингу та форфейтингу, як форми рефінансування дебіторської заборгованості;
- застосування контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю на всіх рівнях управління платіжною дисципліною підприємства торгівлі.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та контролю дебіторської та кредиторської заборгованості торговельного підприємства дає можливість зробити ряд висновків та пропозицій.

Встановлено, що дебіторська та кредиторська заборгованість є неодмінними супутниками будь-яких господарських операцій та розрахункових відносин. А розрахунки, в свою чергу, є найважливішим інструментом регулювання фінансово-економічних відносин між суб'єктами господарювання.

НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» визначає дебіторську заборгованість, як «суми заборгованості дебіторів підприємству на певн дату». В економічній літературі поняття «кредиторська заборгованість» ототожнюють з поняттям «зобов'язання». НП(с)БО «Зобов'язання» не дає визначення поняттю «зобов'язання», але класифікує їх на довгострокові, поточні, непередбачені та доходи майбутніх періодів.

Нормативно-законодача база, що регламентує бухгалтерський облік, представлена широким спектром різноманітних нормативних та правових документів, що мають різну юридичну силу та складаються в чотирьохрівневу ієрархічну систему. Більш детально було розглянуто документи, що регламентують облік дебіторської та кредиторської заборгованості.

На підставі даних Держстату, було проведено макроекономічний аналіз оптової торгівлі взагалі та іншими будівельними товарами зокрема, який показав, що питома вага продажу непродовольчих товарів в оптовій торгівлі протягом 2019-2021 років залишається стабільною на рівні 82-84%, а обсяг торгівлі іншими будівельними матеріалами також має невеликий, але стабільний відсоток на рівні 2,5% від загального товарообороту. При проведенні аналізу показників фінансової діяльності ТОВ «Портланд-Цемент» було виявлено, що обсяги продажів значно зменшились, що негативно позначилось на всіх показниках фінансової діяльності Товариства.

Було розглянуто облікову політику підприємства, типові первинні документи, що використовуються на підприємстві оптової торгівлі, облік товарних запасів та план рахунків бухгалтерського обліку з прикладами його застосування в сфері операцій з відображення дебіторської та кредиторської заборгованості. Зазначено, що для ведення обліку на підприємстві використовується автоматизована система Business Automation Software (BAS) та програмний комплекс «М.Е.Дос».

Було проведено аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, коефіцієнтів та тривалості обороту дебіторської та кредиторської заборгованості та зроблені висновки щодо стану платіжної дисципліни підприємства.

У зв'язку з виявленими проблемами в розрахунковій дисципліні запропоновано шляхи по оптимізації обліку та контролю за станом дебіторської та кредиторської заборгованості та платіжної дисципліни, а саме:

- регулярно відслідковувати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- своєчасно та ретельно проводити аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості;
- запровадити систему стимулів своїм клієнтам з метою прискорення оплати за рахунками шляхом надання спеціальних знижок;
- створити систему оцінки клієнтів, встановити формальні ліміти кредиту кожному покупцеві, які будуть визначатися оцінкою фінансового стану конкретного покупця;
- створити резерв сумнівних боргів;
- запровадити платіжні календарі, в яких буде чітко розділення платежів на найбільш термінові, та ті, які можна відкласти;
- провести рефінансування дебіторської заборгованості через використання, на мій погляд найбільш привабливого методу, факторингу.

Отже, на мою думку, дотримання вище наведених шляхів буде сприяти покращенню організації обліку та контролю за дебіторською та кредиторською

заборгованостями і, як наслідок, платіжною дисципліною підприємства та його фінансовим станом.

Таким чином, поставлені у дипломній роботі завдання вирішені, мета роботи, що полягала в систематизації та узагальненні теоретичних і практичних знань, щодо удосконалення організації обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості на торгівельному підприємстві, досягнута.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Фінанси України*. 2003. № 12. С. 24-36.
2. Белозерцев В. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві. *Економіст*. 2009. №11. С. 23-28.
3. Бугай В., Головка Н. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Держава і регіони*. 2007. № 1. С. 60–63.
4. Бухоблік - buhoblik.org.ua: [Інтернет-портал]. – Електронні данні. – Режим доступу: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/zadolzhennosti/396-raxunok-36.html>
5. Господарський Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
6. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 392 с.
7. Гуляєва Н.М., Камінський С.І. Фінансовий цикл підприємства торгівлі: монографія. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2021. 232 с.
8. Економічна енциклопедія: в 3 т. / під ред. Б. Д. Гаврилишина. К.: Академія, 2000. Т. 1. 303 с.
9. Економічний аналіз за видами діяльності: навч. посібник. /Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін.Одеса: ОНЕУ, Кримполіграфпапір. 2018. 181с.
10. Економічна кібернетика: інструменти, моделі і методи інтелектуальної підтримки прийняття рішень: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської інтернет-конференції, м. Дніпро, 1-2 березня 2023р. Дніпро: УДУНТ, 2023. 230 с.
11. Зінченко О.В., Крутих О.В. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості для потреб облікової системи підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. Випуск 25. С. 819-825.
12. Жовтобрюх М.Б. Проблема організації ефективного управління дебіторської заборгованістю вітчизняного підприємства. *Вісник студентського наукового*

- товариства *Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Випуск 14. Том2. Вінниця. 2022. с. 216-220
13. Іванов Є. О. Класифікація факторів, що впливають на загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства. *Вісник МСУ*. Вип. 1-2. Т. VIII. Харків. 2005. С. 35-38.
14. Іванілов О. С., Смачило В.В., Дубровська Є.В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 1. С. 156-163.
15. Кірейцев Г. Г. Фінансова звітність підприємств та її аналіз. К: ЦУЛ, 2002. 452 с.
16. Колумбет О.П., Малиневська Д.П. Особливості обліку руху товарів на підприємствах оптової торгівлі. *Молодий вчений*. 2018. №1. С. 905–908.
17. Кудирко О.М. Управління товарними операціями підприємств оптової торгівлі. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2019. № 38-2. С. 127-130.
18. Лищенко О.Г., Бескота Г.М. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Держава і регіони*. 2009. №1. С. 114-117.
19. Левченко О.П. Концепція організації обліку в оптово-роздрібному торговельному підприємстві. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. №26. С. 378-384.
20. Майборода О.Є., Косарева І.П., Корабейнікова І.О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. *Економіка і суспільство*. 2018. №15. с. 398
21. Матицина Н. О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 12. С. 38-42.
22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#Text
23. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text

24. Момот Т. Управление дебиторской задолженностью предприятия. *Бизнес информ.* 2003. №11-12. С. 97-99.
25. Мулик Т.О., Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2019. №1. с. 146-160
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість” затверджено наказом Міністерства фінансів № 237 від 08.10.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання” затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 “Фінансові інструменти”, затверджено наказом Міністерства фінансів № 559 від 30.11.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>
30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» затверджено наказом Міністерства фінансів № 291 від 29.11.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджено наказом Міністерства фінансів № 318 від 31.12.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
32. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності. ДК 009:2010 1. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/>
33. Новицька Н.В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість». *Актуальні проблеми економіки.* 2012. № 2. С. 286-290

34. Оптова торгівля. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
35. Оптова торгівля в Україні: монографія/А.А. Мазаракі, Г.М. Богославець, О.М. Трубей, А.М. Носуліч; за ред. А.А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 208 с
36. Пильнова В.П. Дотримання балансу дебіторської та кредиторської заборгованості як показник стабільного фінансового стану підприємства. *Економічна наука*. 2020. №1. С. 33-38
37. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 №2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
38. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. Верховна Рада України. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
39. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30 листопада 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>
40. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України №877-V (редакція від 31.03.2023, підстава - 2849-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
41. Рахман М., Прус Д.В. Аналіз ринку оптової торівлі України. *Бізнес Інформ*. 2020. №7. с. 154-160
42. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2008. 448с.
43. Ступницька Т.М., Маркова Т.Д., Бамбуляк І.М., Кулік Н.М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*. Том 10. Випуск 4. 2018. с. 67-74
44. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького*. 2016. Т. 18, вип. 2. С. 160-164.
45. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. [Васьківська К. В., Сич О. А.]. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.

46. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Структурно-логічна схема випускної роботи

Мета дослідження – систематизація та узагальнення теоретичних і практичних знань, щодо удосконалення організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на торговельному підприємстві

Об'єкт дослідження

Діяльність підприємства оптової торгівлі ТОВ «Портланд-Цемент» в частині обліку дебіторської та кредиторської заборгованості

Завдання дослідження

- розглянути теоретико-методологічні основи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення ведення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;
- провести техніко-економічний аналіз ТОВ «Портланд-Цемент» та провести макроекономічний аналіз оптової торгівлі непродовольчими товарами;
- розглянути документальне оформлення торговельних операцій в оптовій торгівлі та розкрити сутність організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку;
- провести аналіз стану управління фінансовим циклом та розрахунковою дисципліною підприємства торгівлі та запропонувати шляхи оптимізації контролю за його станом.

Предмет дослідження

Теоретичні, методологічні та практичні питання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості з урахуванням особливостей діяльності підприємства

ДОДАТОК Б

*Витяг з Наказу № 1 від 04.01.2021р.
про облікову політику та організацію
бухгалтерського обліку ТОВ «Портланд-Цемент»*

<...>

1. Організація бухгалтерського обліку

1.1 Бухгалтерський облік здійснюється бухгалтером. У випадку, якщо штатним розкладом посада бухгалтера не передбачена, бухгалтерський облік здійснюється директором або аудиторською (бухгалтерською) фірмою, з якою укладено відповідний договір.

<...>

3. Первинний облік

3.1 Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

3.2 Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

3.3 Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

4. Інвентаризація

<...>

4.3 Проводити інвентаризацію активів і зобов'язань щороку перед складанням річної фінансової звітності станом на 31 грудня року, за який складається фінансова звітність.

<...>

5. Бухгалтерський облік

6.1 Вести бухгалтерський облік на Підприємстві згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. №996-XIV (далі - Закон про бухгалтерський облік), та затвердженими Міністерством Фінансів України національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі - НП(С)БО).

<...>

6.4 Використовувати на Підприємстві автоматизовану форму ведення обліку із застосуванням бухгалтерської програми «BAS-Бухгалтерія».

<...>

8. Запаси

8.1 Визнання і первісну вартість запасів (матеріалів, палива, товарів) здійснювати залежно від шляхів надходження запасів на підприємство відповідно до ПСБО 9 «Запаси»

8.2 Одиницею бухгалтерського обліку запасів визнавати їх найменування.

8.3 Суму транспортно-заготівельних витрат, що виникають у зв'язку з доставкою товарів, включати безпосередньо до їх первісної вартості.

8.4 При відпуску запасів у продаж чи іншому вибутті їх оцінку здійснювати по методу ФІФО.

8.5 Оцінку вибуття запасів в податковому та бухгалтерському обліку здійснювати за методом ФІФО.

8. Дебіторська та кредиторська заборгованість

9.1 Дебіторську заборгованість визнавати активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і її можливо достовірно визначити. В балансі дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги, визнавати по чистій вартості, що дорівнює сумі дебіторської заборгованості.

9.2 Резерв сумнівних боргів не нараховувати.

9.3 Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

9.4 Забезпечення (резерви) на оплату майбутніх відпусток працівників, на додаткове пенсійне забезпечення, на виконання гарантійних зобов'язань, на реструктуризацію, на виконання зобов'язань за обтяжливими контрактами не створювати.

9. Доходи та витрати

<...>

10.7 Заробітна плата працівникам виплачується двічі на місяць за першу та другу половину місяця до 22 та до 7 числа відповідно

10. Інші активи та зобов'язання

11.1 Товари, передані на комісію, не вважати реалізованими при передачі комісіонеру, тому ці операції не вважати доходами.

11.2 По кожному контрагенту вести облік у розрізі договорів та рахунків (замовлень).

11.3 Подавати фінансову звітність за формами і в терміни, передбачені НП(С)БО та постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. N 419.

<...>

Директор ТОВ «Портланд-Цемент»

Задесенець Л.В.

ДОДАТОК В

Витяг з графіку документообігу внутрішніх документів ТОВ "ПОРТЛАНД-ЦЕМЕНТ" на 2021 рік

Назва первинного документа	Створення документів					Перевірка документа				Обробка документа				Передавання до архіву підприємства	
	Кіл. примір.	Відповідальний за оформлення	Підпис документа	Відповідальний за виконання	Строк виконання	Відповідальний за подання	Відповідальний за перевірку	Строк подання	Виконавець	Строк виконання	Подальше опрацювання первинного документа	Виконавець	Строк подання	Строк зберігання документу	
Звіт про використання коштів, виданих на видраження або пдзвіт	1	Підзвітна особа	Підзвітна особа, затверджує керівник, перевірляє бухгалтер	Підзвітна особа	Після повернення з видраження	Бухгалтер	Бухгалтер	До закінчення третього банківського дня після завершення видраження	Бухгалтер	В день надходження звіту	Розрахунок використання коштів	Бухгалтер	В кінці звітного року	3 роки	
Платіжне доручення (клієнт-банк)	1	Бухгалтер	Директора, електронна печатка	Бухгалтер	В день виписки	Бухгалтер	Банк	В день виписки	Бухгалтер	До кінця дня	Відображення в облікових регістрах	Головний бухгалтер	Протягом року зберігається в електронному архіві виправлених платіжних доручень	3 роки	
Рахунок-фактура (вх.)	2	Постачальник	Постачальник	Постачальник	Під час здійснення господарської операції	Бухгалтер	Бухгалтер	В день отримання рахунку	Бухгалтер	За умовами договору	Оплата рахунку	Бухгалтер	В кінці звітного року	3 роки	
Рахунок-фактура (вих.)	2	Бухгалтер	Директор, бухгалтер	Оплачує замовник	Під час здійснення господарської операції	Бухгалтер	Директор	В день виписки рахунку	Бухгалтер	Під час здійснення господарської операції	Рахунок надає інформацію про фактичний обсяг операції та є підставою для оплати замовником	Бухгалтер	В кінці звітного року	3 роки	
Банківська виписка (клієнт-банк)	1	Банк	Банк	Банк	Щоденно	Бухгалтер	Бухгалтер	В день отримання	Бухгалтер	До кінця дня	Перевірка руху коштів на рахунок підприємства	Бухгалтер	Протягом року зберігається в електронному архіві	3 роки	
Договори	2	Юрист, директор	Директор	Юрист	У разі виникнення намірів про здійснення господарських операцій	Юрист	Юрист	Не пізніше дня, наступного після складання	Бухгалтер	В міру надходження	Відображення в облікових регістрах	Юрист	В кінці звітного року	3 роки	
Акт приймання-передачі виконаних робіт	2	Менеджер зі збуту	Директор	Менеджер зі збуту	В момент прийняття робіт/послуг	Бухгалтер	Бухгалтер	Не пізніше дня, наступного після складання	Бухгалтер	В міру надходження	Відображення в облікових регістрах	Бухгалтер	В кінці звітного року	3 роки	
Податкова книга	1	Бухгалтер	Бухгалтера	Бухгалтер	В день виникнення податкових зобов'язань	Бухгалтер	Бухгалтер	В день виписки	Бухгалтер	Реєстрація, ПН, згідно чинного законодавства	Реєстрація податкових накладних та отримання квитанції, яка підтверджує реєстрацію в ЄРПН	Бухгалтер	В кінці звітного року	3 роки	
Акт звірки взаєморозрахунків	2	Бухгалтер	Бухгалтер	Бухгалтер	До 15-го числа щоквартально	Бухгалтер	Бухгалтер	Не пізніше дня, наступного після складання	Бухгалтер	Протягом 3-х днів з моменту надходження акту	Для контролю та підтвердження заборгованості та складання акта інвентаризації	Бухгалтер	В кінці звітного року	3 роки	

ДОДАТОК Г

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 5 розділу D)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
		2020	01	01
ТОВ "Портланд Цемент"	за ЄДРПОУ	40057817		
Територія Шевченківський	за КОАТУУ	8039100000		
Організаційно- правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності Неспеціалізована оптова торгівля	за КВЕД	46.90		
Середня кількість працівників, осіб 2				
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон 04053, м.Київ, ВУЛИЦЯ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ, будинок 21	0997432709			

1.Баланс на **31.12.2019** р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	Форма № 1- м	Код за ДКУД	1801006
				1	2	3
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000		16.7			
первісна вартість	1001		50.0			
накопичена амортизація	1002	()	(33.3)			
Незавершені капітальні інвестиції	1005					
Основні засоби:	1010	4.2				
первісна вартість	1011	36.6				
знос	1012	(32.4)	()			
Довгострокові біологічні активи	1020					
Довгострокові фінансові інвестиції	1030					
Інші необоротні активи	1090					
Усього за розділом I	1095	4.2	16.7			
II. Оборотні активи						
Запаси:	1100	843.2	910.3			
у тому числі готова продукція	1103	838.2	909.6			
Поточні біологічні активи	1110					
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	4140.9	9922.2			
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		19.8			
у тому числі з податку на прибуток	1136		19.8			
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9532.7	19038.3			
Поточні фінансові інвестиції	1160					
Гроші та їх еквіваленти	1165	665.5	1476.2			
Витрати майбутніх періодів	1170					
Інші оборотні активи	1190	422.3	633.4			
Усього за розділом II	1195	15604.6	32000.2			
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200					
Баланс	1300	15608.8	32016.9			

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1.0	1.0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2909.5	4326.5
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	2910.5	4327.5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	4955.9	8658.8
розрахунками з бюджетом	1620	784.9	36.8
у тому числі з податку на прибуток	1621	103.4	
розрахунками зі страхування	1625		0.5
розрахунками з оплати праці	1630	0.9	3.3
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	6956.6	18990.0
Усього за розділом III	1695	12698.3	27689.4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	15608.8	32016.9

2. Звіт про фінансові результати
за **2019** р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2- м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	71315.3	63281.7
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240	11.6	1.0
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	71326.9	63282.7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(64976.6)	(55873.5)
Інші операційні витрати	2180	(3259.6)	(5055.7)
Інші витрати	2270	(1366.7)	()
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(69602.9)	(60929.2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	1724	2353.5
Податок на прибуток	2300	(310.3)	(423.6)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	1413.7	1929.9

Керівник

(підпис)

ЗАДЕСЕНЕЦЬ ЛАРИСА ВІКТОРІВНА

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

ЗАДЕСЕНЕЦЬ ЛАРИСА ВІКТОРІВНА

(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
ТОВ "Портланд Цемент"	за ЄДРПОУ	2021	01 01
Територія <u>Шевченківський</u>	за КОАТУУ	40057817	
Організаційно- правова форма господарювання <u>Товариство з обмеженою відповідальністю</u>	за КОПФГ	8039100000	
Вид економічної діяльності <u>Неспеціалізована оптова торгівля</u>	за КВЕД	240	
Середня кількість працівників, осіб <u>2</u>		46.90	
Одиниця виміру: <u>тис. грн з одним десятковим знаком</u>			
Адреса, телефон <u>04053, м.Київ, ВУЛИЦЯ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ, будинок 21</u>	<u>0997432709</u>		

1.Баланс на 31.12.2020 р.

	Форма № 1- м	Код за ДКУД	1801006
Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	16.7	5
первісна вартість	1001	50.0	80.0
накопичена амортизація	1002	(33.3)	(75)
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012	()	()
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	16.7	5
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	910.3	910.1
у тому числі готова продукція	1103	909.6	909.5
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9922.2	1466.8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	19.8	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	19.8	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	19038.3	36304.3
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1476.2	10.2
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	633.4	689.3
Усього за розділом II	1195	32000.2	39380.7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	32016.9	39385.7

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1.0	1
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4326.5	4829.2
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	4327.5	4830.2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	8658.8	8826.2
розрахунками з бюджетом	1620	36.8	15
у тому числі з податку на прибуток	1621		1.8
розрахунками зі страхування	1625	0.5	0.3
розрахунками з оплати праці	1630	3.3	12.6
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	18990.0	25701.4
Усього за розділом III	1695	27689.4	34555.5
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	32016.9	39385.7

**2. Звіт про фінансові результати
за 2020 р.**

Стаття	Код рядка	Форма № 2- м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	30300.3	71315.3
Інші операційні доходи	2120	112	
Інші доходи	2240	38.3	11.6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	30450.6	71326.9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(26605.7)	(64976.6)
Інші операційні витрати	2180	(2399.2)	(3259.6)
Інші витрати	2270	(832.7)	(1366.7)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(29837.6)	(69602.9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	613	1724
Податок на прибуток	2300	(110.3)	(310.3)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	502.7	1413.7

Керівник

(підпис)

ЗАДЕСЕНЕЦЬ ЛАРИСА ВІКТОРІВНА

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

ЗАДЕСЕНЕЦЬ ЛАРИСА ВІКТОРІВНА

(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Коди		
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПОРТЛАНД-ЦЕМЕНТ"	за ЄДРПОУ	2022	01	01
Територія <u>Шевченківський район м. Київ</u>	за КАТОТТГ 1	40057817		
Організаційно-правова форма господарювання <u>Товариство з обмеженою відповідальністю</u>	за КОПФГ	UA80000000001078669		
Вид економічної діяльності <u>Неспеціалізована оптова торгівля</u>	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб <u>2</u>		46.90		
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>				
Адреса, телефон <u>вулиця СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ, буд. 21, м. КИЇВ, 04053, Україна</u>		7432709		

1. Баланс на 31 грудня 2021 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД		1801006
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	5,0	-
Первісна вартість	1001	80,0	80,0
Накопичена амортизація	1002	(75,0)	(80,0)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	-	-
первісна вартість	1011	-	-
знос	1012	(-)	(-)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	5,0	-
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	910,1	916,1
у тому числі готова продукція	1103	909,5	915,2
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 466,8	1 913,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	1,0
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	36 304,3	38 373,9
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	10,2	12,2
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	689,3	1 876,2
Усього за розділом II	1195	39 380,7	43 092,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	39 385,7	43 092,9

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1,0	1,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 829,2	5 081,0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	4 830,2	5 082,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	8 826,2	12 548,1
розрахунками з бюджетом	1620	15,0	130,8
у тому числі з податку на прибуток	1621	1,8	55,1
розрахунками зі страхування	1625	0,3	-
розрахунками з оплати праці	1630	12,6	4,5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	25 701,4	25 327,5
Усього за розділом III	1695	34 555,5	38 010,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	39 385,7	43 092,9

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	18 064,4	30 300,3
Інші операційні доходи	2120	-	112,0
Інші доходи	2240	-	38,3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	18 064,4	30 450,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(10 798,7)	(26 605,7)
Інші операційні витрати	2180	(6 959,4)	(2 399,2)
Інші витрати	2270	(-)	(832,7)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(17 758,1)	(29 837,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	306,3	613,0
Податок на прибуток	2300	(55,1)	(110,3)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	251,2	502,7

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕП
ЗАДЕСЕНЕЦЬ
ЛАРИСА
ВІКТОРІВНА

ЗАДЕСЕНЕЦЬ ЛАРИСА ВІКТОРІВНА

(ініціали, прізвище)

ЗАДЕСЕНЕЦЬ ЛАРИСА ВІКТОРІВНА

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад